

TIZENÖT ÉV TIZENÖT HANG

MAGYARORSZÁG 1999—2014 A NATO TAGJA

BIZTONSÁGPOLITIKA.HU

15 Év – 15 Hang

Vélemények Magyarország 15 éves NATO-tagságának eredményeiről

2014-ben Magyarország számos évfordulót ünnepelhet, többek között az Észak-atlanti Szerződés Szervezetéhez történő csatlakozásunk 15. évfordulóját. Ebből az alkalomból az NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpontja azt kezdeményezte, hogy a kormányzati és nem-kormányzati, szakmai és civil szervezetek közvetítésével egykori és jelenlegi politikaformálók, valamint a döntések végrehajtásában fontos szerepet játszó személyek véleményét, a közösen elért eredményeket szélesebb körben is megismertesse 2014 folyamán.

Így 2014 januárjától „15 Év – 15 Hang. Vélemények Magyarország 15 éves NATO-tagságának eredményeiről” elnevezéssel a magyar NATO-tagság eredményeinek nagyobb láthatóságot biztosító interjú-sorozatot készítünk. Célunk, hogy a Stratégiai Védelmi Kutatóközpont, a Magyar Atlanti Tanács és az NKE Biztonságpolitikai Szakkollégiuma közösen minél szélesebb körben, kiemelten a fiatal generáció tagjaira koncentrálna növelje az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének, valamint a magyar céloknak, tapasztalatoknak, eredményeknek az ismertségét.

A rövid interjúkat 15 ismert és elismert, a kül-, biztonság- és védelempolitika szakterületén egykor vagy jelenleg is szerepet vállaló szakemberrel készítjük el.

**Csiki Tamás, biztonságpolitikai szakértő,
az NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont munkatársa**

Mit tekint Magyarország 15 éves NATO-tagsága legfontosabb eredményeinek?

Azt a kemény biztonsági garanciát, ami az elmúlt 15 évben a délszláv háborúk és a Balkánon olykor még ma is tapasztalható instabilitás, a közelmúltban pedig az ukrán válság kapcsán szavatolja Magyarország szuverenitását és a lakosság biztonságát. Magyarország, bár méretében ki állam, mégis napjaink legerősebb politikai-katonai szövetségének tagja, és e tagság lehetővé teszi egyrészt a hagyományos „területvédelmi” feladatok ellátását, másrészt az „új típusú kihívások” elleni felkészülést is.

Ugyanakkor Magyarország NATO-tagsága, szövetségi teljesítménye és szerepvállalása nem rajtunk kívül álló „adottság”, hanem egy érték- és érdekközösség tagjaként vállalt felelősség. Miközben élvezzük 28 tagállam közösségének védelmét, mi is hozzájárulunk e védelemhez; miközben lehetőséget kapunk arra, hogy regionális és globális biztonsági kérdésekben is hallassuk hangunkat, kötelezettséget is vállalunk, hogy felelősen alakítsuk külpolitikánkat és a magyar érdekek mentén szerepet vállaljunk a szövetség tevékenységében az észak-atlanti térségben és határain túl.

Véleménye szerint mi volt a legjelentősebb probléma, mellyel Magyarország szembesült NATO-tagsága kapcsán?

Ma két kulcsfontosságú problémával szembesülünk: egyrészt a 25 éve folyamatosan ismétlődő gazdasági nehézségekkel küzdő magyar társadalom érthető okokból a gazdasági-szociális kérdésekre fordít nagy figyelmet, és ez a „nem katonai biztonságpercepció” egyfajta távolságtartást eredményez a védelem kérdéseitől és magától a NATO-tól. Másrészt tapasztalataim szerint a magyar társadalom informáltsága és érdeklődése a biztonság és védelem kérdéseit illetően viszonylag alacsony fokú. Ebben a védelmi szféra minden szereplőjének – döntéshozóknak, katonáknak, társadalmi szervezeteknek, a médiának és nekünk szakértőknek is – felelőssége van, mert igen lanya a védelempolitikával foglalkozó politikai és társadalmi párbeszéd, roppant kevés a színvonalas külpolitikai műsor, a racionális vita. E két tényezőtől ered a védelemre fordított kiadások „maradékjelvése” – azaz akkor és annyit fordítunk katonai, honvédelmi célokra, amikor már nem lehet tovább halogatni és amennyit nagyon muszáj.

Ezzel szemben folyamatosan jelen vannak kötelezettségeink – mind a honvédelem, mind a szövetségi szolidaritás és szerepvállalás terén –, amelyeknek nehezen lehet megfelelni, ha nem fordítunk a védelemre megfelelő figyelmet és elégséges erőforrásokat.

Véleménye szerint milyen területeken tudta Magyarország a legnagyobb hatást gyakorolni a szövetségben?

Abszolút értelemben nehéz látványos hatást gyakorolni vagy mélyreható változást előidézni egy olyan szövetségben, amelynek vezető állama a globális szuperhatalom Egyesült Államok. Relatív értelemben azonban, kisállamként a maga szintjén Magyarország is képes volt hatást gyakorolni a NATO-ra: példát tudott mutatni a műveleti szerepvállalásban. Kezdve már NATO-tagságunk előtt a boszniai stabilizációhoz történő hozzájárulásunkkal, majd a máig tartó koszovói békefenntartással és az afganisztáni szerepvállalással, a közeljövőben pedig a balti légtérvédelemben való részvétellel zárva, számos olyan terület volt és van, ahol Magyarország, a Magyar Honvédség hozzájárult a közös erőfeszítéshez. Volumenében kisebb, de minőségi hozzájárulást jelent a szövetségi C-17-es repülőgépek (az ún. Stratégiai Légiszállítási Képesség) működtetése Pápán, a NATO integrált légtérvédelmi rendszerében való szerepvállalásunk, amely Délkelet-Európa irányából védi a szövetséges tagállamokat, vagy a Katona-egészségügyi Kiválósági Központ – melyek mind olyan elemek, amelyekre méltán lehetünk büszkék, és amelyeken keresztül hatást gyakorlunk a szövetség működésére.

Véleménye szerint melyik volt / melyek voltak az(ok) a terület(ek), ahol Magyarország változást remélt NATO-tagsága révén, de az nem, vagy nem teljes mértékben vált valóra?

Egyértelműen a modernizációt látom olyan területnek, amely komoly elvárás volt, de csak részeredményt hozott. A haderő mentalitásában, a vezetés-irányításban, a műveleti irányelvekben, a védelmi tervezésben, a katonai szerepvállalásban megtörtént a váltás, a fejlődés: ma már nem csupán kíváncsian ízlelgetjük a „kompatibilitás” és „interoperabilitás” fogalmait, hanem számos területen valóban képesek vagyunk a hatékony szövetségi együttműködésre, a közös cselekvésre. Ezt természetesen tovább kell folytatni, erősíteni és minden területre ki kell terjeszteni.

A Magyar Honvédség haditechnikai modernizációját illetően azonban sajnos messze elmaradtunk a várakozásoktól és csak az valósult meg, amit a körülmények – a változó biztonsági környezet vagy a műveleti szerepvállalás – kikényszerítettek. Az előregedett haditechnikai eszközök cseréje érdekében kulcsfontosságú, hogy rövid időn belül több területen jelentős beszerzések, modernizáció történjen, amihez a védelmi kiadások növelésére van szükség. Éppen ezért tekintünk különös várakozással arra a kormányzati szándékra, hogy a magyar védelmi költségvetés 2016-tól folyamatos növekedésnek induljon.

Mit tekint a következő évek legnagyobb kihívásának Magyarország NATO-tagsága szempontjából?

Összhangban az eddig mondottakkal, a legnagyobb kihívásnak a megfelelő ráfordítások – politikai figyelem, gazdasági erőforrások, társadalmi támogatottság – biztosítását tekintem. Fontos hangsúlyoznunk, hogy nem csupán pénzkérdésről van szó – a szükséges forrásokat ugyanis csak akkor fogjuk biztosítani a védelmi szféra számára, ha a politika érdemi figyelmet fordít rá, a társadalom tudatosan kezd gondolkodni a honvédelemről, és összességében nem rajtunk kívül állónak tekintjük a NATO-t, hanem a szövetség értékes tagjaként tekintünk magunkra.

Kollégáimmal az ukrán válság kiéleződése és a fegyveres konfliktus kialakulása kapcsán sokakkal beszélgettünk annak érdekében, hogy képet kapjunk arról, ahogy a magyar társadalom érzékeli és értékeli ezeket az eseményeket. Meglepő módon többször hallottuk, hogy „miért nem tesz valamit a NATO?”, „majd a NATO megvéd minket, ha kell” – pedig mi magunk vagyunk a NATO, és ha mi nem így tekintünk magunkra, szükség esetén más sem fog megvédeni minket.

Személyesen Önnek mi a legmeghatározóbb élménye, emléke Magyarország NATO-tagságával kapcsolatosan?

Számomra visszatérő jelleggel az jelent „élményt”, amikor a NATO emberi oldalával találkozok, mert úgy gondolom, ez az, ami minden tagállam minden lakosának jelenthet valamit. A NATO 2009-es strasbourg-kehli csúcstalálkozója alkalmával Barack Obama frissen megválasztott amerikai elnökként tartott beszédet Európa szabadságáról, amit több száz fiatallal hallgattunk végig; a beszéd végén pedig a hallgatóság kérdéseket tehetett fel. Ekkor egy korábban Budapesten tanuló német egyetemista kedvesen emlékeztette az amerikai elnököt, hogy keresztnevének („barack”) magyar jelentése van, ami általános derűtséget keltett. Most, néhány évvel később, amikor évente néhány alkalommal a NATO brüsszeli főhadiszállására látogatok, a szövetség politikai és katonai vezetőivel találkozáskor a szakmai eszmecserék mellett ugyanilyen élmény „látni az embereket a döntések mögött”.

**Varga Gergely, biztonságpolitikai szakértő,
az NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont munkatársa**

Mit tekint Magyarország 15 éves NATO-tagsága legfontosabb eredményeinek?

Gyakran nehezen kézzelfogható és nehezen értékelhető, ha valami rossz bekövetkeztének az elmaradását mutatjuk fel sikerként, holott a biztonságpolitikában ez hatványozottan így van. Közép-Európában és Magyarországon hosszú évtizedek óta természetesnek vesszük a békét, a háború hiányát. Ez annak ellenére így van, hogy a kilencvenes években a közvetlen déli szomszédjainknál pusztított véres háború, újabban pedig keleti szomszédunk szenved fegyveres konfliktustól. Kétségtelen tény, hogy történelmi távlatokban az észak-atlanti térség a második világháború vége óta a béke és a példátlan prosperitás korszakában élt, és az is tényszerű, hogy a NATO a magalakulása óta meghatározó szerepet játszik Európa biztonságpolitikai környezetének alakításában. A NATO tehát mindenképp kulcsfontosságú pillére volt, és az is maradt a szövetség tagjai számára a béke szavatolásának, mind a külső fenyegetések, mind a tagállamok közötti kapcsolatok tekintetében. A fentiek a NATO keleti bővítése révén érvényesek Magyarországra és a térségbeli NATO-tagállamokra nézve is, ugyanakkor 25 évvel ezelőtt mindez korántsem volt olyan egyértelmű, hogy így lesz.

Az elmúlt 15 évben mindvégig a NATO volt az elsődleges katalizátora a Magyar Honvédség átalakulásának, modernizációjának. Noha fejlesztésre NATO-tagság nélkül is szükség lett volna, a szövetség által megfogalmazott követelmények külső kényszerítő erőként erősítették e folyamatot. Ez annál is inkább hangsúlyozandó, mivel gyakran hiányzott a „belső kényszer”, a belpolitikai készítés a modernizáció kétségtelen áldozatokkal járó véghezvitelére.

Véleménye szerint mi volt a legjelentősebb probléma, mellyel Magyarország szembesült NATO-tagsága kapcsán?

A Magyar Honvédség krónikus alulfinanszírozottságán a NATO csatlakozás sem változtatott, sőt, a külső biztonság tudatában még kevesebb kényszer volt a honvédelem megfelelő szintű finanszírozására. A folyamat oda vezetett, hogy a védelmi szféra finanszírozását tekintve Magyarország az egyik legrosszabbul teljesítő tagállammá vált a szövetségen belül, holott gazdasági tekintetben jó néhány másik tagállam hasonló fejlettségi szinten van.

A politikai figyelem hiánya és a forrásszűkösség következtében állandósult az a probléma, hogy nem tudtuk maradéktalanul teljesíteni a NATO-ban tett

vállalásainkat, ami nyilvánvalóan negatívan befolyásolta az ország megítélését a szervezetben belül. Egy ország presztízsvesztesége vagy nemzetközi befolyásának csökkenése, illetve annak negatív hatásai különösen a biztonságpolitikában rövid távon gyakran nehezen mérhető, így a szélesebb társadalom számára is kevésbé érzékelhető. Ennek függvényében pedig a rövid távú szempontokat prioritásként kezelő politikai elit sem értékelte eléggé komoly problémának a finanszírozás kérdését.

A jobb teljesítmény erőteljesebb érdekérvényesítési képességet jelent a nemzetközi politikában. Noha sokféle politikai szempont merül fel egy-egy kulcsfontosságú pozíció betöltésének kérdésében, nem véletlen, hogy a legutóbbi évek NATO főtitkárai is a védelemre és a NATO-ban nyújtott teljesítmény megerősítésére nagy figyelmet fordító tagállamok soraiból kerültek ki. Továbbá a semleges Svédország vagy Finnország sem csupán humanitárius okokból vett részt aktívan az elmúlt évek legjelentősebb NATO-műveleteiben, hanem azért is, mert így növelhette befolyását a nemzetközi arénában.

Véleménye szerint milyen területeken tudta Magyarország a legnagyobb hatást gyakorolni a szövetségben?

Magyarország legnagyobb hozzáadott értéke a NATO-hoz geopolitikai fekvésében rejlett. A kilencvenes években a délszláv régió válságai miatt kiemelt figyelem övezte a térséget a NATO vezető tagállamai részéről. A térséggel határos, stabil politikai és gazdasági rendszerrel bíró, a NATO-val együttműködő államként Magyarország jelentősen hozzájárult a NATO hatékony szerepvállalásához a boszniai háború lezárásában és békefenntartó tevékenységben.

Később pedig, immár NATO-tagállamként különös elismerés övezte Magyarország politikai szerepvállalását a koszovói konfliktus miatt megindított NATO-műveletekben, tekintettel Magyarország szomszédos helyzetére és a Szerbiában élő magyar kisebbségre. Mivel a Balkán továbbra is Európa instabilabb térségei közé tartozik, Magyarország a szövetség tagjaként fontos szerepet játszik abban, hogy a NATO továbbra is kellő figyelmet fordítson a térségre. Ugyanakkor mivel a geopolitikai figyelem hosszú évek óta elterelődött a Balkánról, ez állandó komoly diplomáciai erőfeszítést igényel Magyarország részéről.

A balkáni szerepvállalás mellett a Magyar Honvédség részvétele az afganisztáni ISAF műveletben is elismerést váltott ki a szövetségeseink között. A baghlani Tartományi Újjáépítési Csoport vezetésében, a Kabuli Nemzetközi Repülőtér irányításában és egyéb műveleti tevékenységekben a rendelkezésre álló szűkös erőforrások és a politikai szempontok alapján meghatározott korlátozások ellenére a magyar katonák elismerést kiváltva látták el feladatukat.

A missziós feladatok mellett meg kell említenünk a szövetség védelmi képességeinek erősítéséhez biztosított belföldi hozzájárulásokat. E vonatkozásban kiemelendő a stratégiai légiszállítási képességnek otthont adó pápai bázis, valamint a budapesti Katona-egészségügyi Kiválósági Központ. A pápai bázis fejlesztésére vonatkozó magyar kormányzati ígéret különösen fontos jelzés volt annak tükrében, hogy a NATO újabban jelentős figyelmet fordít a szövetség keleti tagállamaiban a védelmi infrastruktúraelemek fejlesztésére.

Véleménye szerint melyik volt / melyek voltak az(ok) a terület(ek), ahol Magyarország változást remélt NATO-tagsága révén, de az nem, vagy nem teljes mértékben vált valóra?

A NATO-csatlakozással kapcsolatban megfogalmazott elsődleges cél, Magyarország területének és szuverenitásának védelme teljesült. Ezen túl, a biztonságpolitikán is túlmutatóan a NATO-tagság politikai értelemben is elősegítette integrációnkat az euro-atlanti térségbe. A NATO-tagság magában rejtette annak a lehetőségét, hogy Magyarország jelentősen növelje befolyását a nemzetközi biztonsági folyamatokban is. A szövetségi tagság – hasonlóan az EU-tagsághoz – azonban inkább egy lehetőség és egy sajátos keretrendszer, amelyet jól használva lehet eredményeket elérni, de a tagság önmagában nem jelent garanciát a sikerre. A NATO-csatlakozás idején sokan jelentős gazdasági előnyöket, különösen a külföldi beruházások megugrását várták a térségben, ám hamar nyilvánvalóvá vált, hogy a biztonság és a stabilitás szükséges, de nem elégséges feltétele a gazdasági fejlődésnek.

Mit tekint a következő évek legnagyobb kihívásának Magyarország NATO-tagsága szempontjából?

Noha hosszú évek csökkenése és stagnálása után a védelmi költségvetés emelésére vonatkozóan egyértelmű kormányzati szándék van, a továbbra is bizonytalan és sérülékenynek nevezhető gazdasági környezetben nem lesz könnyű e vállalásokat teljesíteni. Különösen jelentős kihívást jelent majd az, hogy az elmúlt évek elmaradt fejlesztései, valamint számos, még a Varsói Szerződés idejéből örökölt katonai eszközrendszer kiöregedése miatt a következő években elengedhetetlen lesz jelentős mennyiségű új eszköz beszerzése vagy felújítása, amennyiben Magyarország nem kíván alapvető katonai képességek nélkül maradni.

A közvetlen pénzügyi kérdéseken túl, de attól nem teljesen függetlenül a Nyugat és Oroszország között ismételtelményülő konfliktus jelentős kihívásokat állít a magyar kül- és biztonságpolitika elé. A nemzetközi normák érvényesülése, az európai államok szuverenitásának és területi integritásának a védelme, és általában az európai stabilitás megőrzése éppúgy magyar érdek, mint egy újabb hidegháborús korszak, a nyugati-orosz kapcsolatok ellehetetlenülésének elkerülése. Ezekre a kihívásokra nincsenek egyszerű és teljesen kockázatmentes válaszok Magyarország számára. Ugyanakkor az ország geopolitikai fekvéséből és nemzetközi súlyából adódóan olyan politika kecsegtet a siker reményével, amely a hasonló kihívásokkal szembenező környező államok törekvéseinek harmonizációjára törekszik, és amely bírja a messze legjelentősebb politikai, gazdasági és katonai partnereink, szövetségeseink legalább hallgatóságos beleegyezését.

Noha a külpolitika, a külgazdaság és a védelempolitika gyakran valóban más logikát követve lehet sikeres, de a külkapcsolatok különböző dimenziói végül összeérnek, és jellemzően az adott országról alkotott egyszerűsített percepciók formájában jelennek meg a nemzetközi térben. A percepció jelentőségét pedig nehéz lenne alábecsülni a jelenkor nemzetközi kapcsolataiban, akár az Oroszországgal, akár az Egyesült Államokkal vagy a NATO-val kapcsolatos gyakori végletes képekre gondolunk. Mindebben fontos szem előtt tartani, hogy a percepció elsődlegesen nem a gazdaság, nem is katonai szféra, hanem elsődlegesen a politika mezejébe tartozik, vagyis elsődlegesen klasszikus értelemben vett külpolitikával alakítható.

Személyesen Önnek mi a legmeghatározóbb élménye, emléke Magyarország NATO-tagságával kapcsolatosan?

A 2010. évi lisszaboni stratégiai koncepciót megelőző munkálatok során a Stratégiai Védelmi Kutatóintézet munkatársaként, Dr. Tóth Péter igazgatót elkísérve kivételes lehetőségként alkalmam nyílt a NATO Katonai Bizottsága előtt szerepelni. Az ottani eszmecsere mély nyomott hagyott bennem a NATO működéséről, a különböző nemzeti katonai prioritások megjelenéséről és versenyről a szövetség keretein belül.

Megemlíteném továbbá a NATO 2012. évi chicagói csúcstalálkozója mellé szervezett Ifjúsági Atlanti Csúcstalálkozón való részvételemet. A csúcstalálkozón amellet, hogy olyan vezető politikusokkal nyílt mód találkozni, mint James Jones volt nemzetbiztonsági főtanácsadó vagy Chuck Hagel leköszönő védelmi miniszter, alkalmam nyílt megismerni számos fiatal biztonságpolitikával foglalkozó szakértőt, akik jelentős szerepet játszanak szűkebb hazájukban az európai biztonságról és általában a NATO jövőjéről szóló viták alakításában.

**Wagner Péter, a Külügyi és Külgazdasági Intézet
(korábban Magyar Külügyi Intézet) kutatója**

Mit tekint Magyarország 15 éves NATO-tagsága legfontosabb eredményeinek?

Nehéz erre a kérdésre válaszolnom, mert számomra mind a NATO-csatlakozás története, mind NATO-tagságunk jó része tanult emlék. Olvastam róla, beszélgettem róla olyanokkal, akik átélték, részt vettek benne. Itt is megvan az ellentmondás, ami a magyar élet más területein is megtapasztalható: írásban, az utókorra csak szép eredmények és sikerek maradnak, miközben a szóbeli emlékek, személyes beszélgetések rengeteg hibáról, elhallgatott problémáról, ki nem beszélt sérelemről szólnak. Én csak a Magyar Honvédség komolyabb afganisztáni szerepvállalása kapcsán, 2006-tól kezdtem el érdemben foglalkozni magyar biztonságpolitikával, bár a téma már egyetemista korom óta érdekelt.

A magyar biztonságpolitikáról, a Honvédségről és a NATO-ról nagyon kevés érdemi, kiegyensúlyozott írás jelenik meg, ezért egy kívülállónak nehéz reális képet kapnia a sikerekről és a problémákról. Én azt tapasztalom, hogy egyrészt van egy erős, mindent sikerként beállító hivatalos verzió, és egy frusztrált, megkeseredett, mindent bíráló kritikus oldal. A kettő között pedig egy nagyon vékony szakmai réteg, de még ott is sok az elhallgatás, a visszafojtás. Ilyen körülmények között nehéz megítélni, hogy mi számít sikernek, és mi az, amit természetes elvárásaként fogalmazhatnánk meg.

A példa kedvéért: sikernek tekinthetjük az afganisztáni szerepvállalásunkat, csak azért mert ott voltunk majd egy évtizeden át? Szerintem nem; mert amikor csatlakoztunk a szövetséghez, vállaltuk azt is, hogy a szövetségeseinkkel közösen ott leszünk, ahol szükség lesz ránk. Ezeket a kifelé látványosnak tűnő missziókat önmagukban nem a siker részének tartom, hanem a NATO-tagságunkból fakadó kötelező feladatoknak. Az a minimum volt, hogy ott voltunk, vagyunk a missziókban és kivesszük a részünket.

A korábbi interjúmban elhangzott eredményként a védelmi erők teljes együttműködési képességének elérése, vagy a tömeghadseregről történő átállás. Ezek valóban eredmények, de nem a NATO-tagságból fakadóan. A korábbi tömeghadseregből így is, úgy is át kellett állni a megváltozott világpolitikai környezet és az ország teherbíró képessége miatt. A katonai együttműködés más szövetségeseikkel pedig azt hiszem, inkább a normális működés része, hiszen talán ez különbözteti meg a jószomszédokat a katonai szövetségeseiktől.

Az eredményeket inkább valahol ott keresném, amit magam is inkább csak sejtek, ami a védelempolitika és a Honvédség mélyebb struktúráiban jelentkezik: hogy lassan, nagyon lassan valamiféle új gondolkodásmód terjed el, felvesszük a NATO (nyugati) gondolkodás módját, hozzáállását, a fiatalabb generációk egyre könnyebben találják meg helyüket a nemzetközi műveletekben, egyre jobban értik, hogy a rájuk osztott szerepben hogyan kell hatékonyan tevékenykedniük. Egy generációváltás általában 20-25 év, mi valójában még csak félúton járunk.

Véleménye szerint mi volt a legjelentősebb probléma, mellyel Magyarország szembesült NATO-tagsága kapcsán?

A felkészületlenség mind politikai mind katonai szinten, majd az erőforrások hiánya. Az előbbi érthető, hiszen a körülmények teljesen alkalmatlanok voltak. A tisztikar más szellemben, más elvek szerint nevelkedett, az angol nyelv ismeretének hiánya miatt érdemi, mély információ nem állt rendelkezésre a NATO-ról, ráadásul az egzisztenciális kihívásokra is mindvégig figyelnie kellett a katonatiszteknek. Nem ismertük a NATO-t, és nem tudtuk mit jelent a csatlakozás. Emlékszem, nemrég megkérdeztem egy tábornokot, aki a NATO csatlakozásunk során vezető szerepet játszott, hogy mi igaz abból a pletykából, hogy szinte az egész honvédséget felajánlottuk a NATO-nak a csatlakozás előtt. Azt válaszolta, majdnem igaz, de a kollektív védelem céljaira csak a tatai dandárt ajánlottuk fel (ami akkor a Honvédség egyik legütőképesebb, legjobban felszerelt alakulata volt) a szükséges támogató erőkkel és eszközökkel együtt. Aztán a csatlakozás után, amikor a NATO számára először töltöttük ki a védelmi tervezési kérdőívet (DPQ), kiderült, hogy teljesen félreértettük a szövetséget. Ők ugyanis azt értették a felajánlásban, hogy ha támadás éri valamelyik tagot, akkor milyen erőket tudunk felajánlani a támadás helyén zajló műveletekhez. A teljesítéshez azonban mozgósítani kellett volna a tatai dandárt a maga több száz harci és kiszolgáló járművével, ami elvitte volna az adott évi teljes honvédelmi költségvetés egészét. A tábornok szavai szerint, mi, Magyarország, azt értettük felajánlásban, hogy milyen erőket tudunk felajánlani a NATO számára egy minket érő támadás esetén. „Hogy történhetett ez?” – kérdeztem a tábornok urat. „Úgy Péter, hogy nem értettük, hogy mire gondolt a NATO.”

Véleménye szerint milyen területeken tudta Magyarország a legnagyobb hatást gyakorolni a szövetségben?

Nem tudok konkrét példát arra, hogy bármiféle hatásunk lett volna a szövetségre stratégiai kérdésekben, talán a balkáni missziók kapcsán lehettek ilyenek. Sosem voltunk eminens tagja a szervezetnek, az ígéreteink mindig messze meghaladták azt, amit teljesíteni tudtunk a folyamatos alulfinanszírozottság (azaz a politikai akarat hiánya) miatt. Kinek van kedve egy társaságban pont arra a tagra hallgatni, akivel állandó problémák vannak? Talán ez túl pesszimista álláspont, hiszen Magyarország saját méreténél fogva sem lehet önmagában komoly befolyással bíró szereplő, inkább azért hangsúlyozom a fentieket, mert elképzelhető, hogy – magyar módra – apró részeredményeket, részsikereket – megpróbálunk felnagyítani és becsapni magunkat azzal, hogy valami érdemi, stratégiai szintű hatást tudtunk gyakorolni a NATO-ra.

Véleménye szerint melyik volt / melyek voltak az(ok) a terület(ek), ahol Magyarország változást remélt NATO-tagsága révén, de az nem, vagy nem teljes mértékben vált valóra?

Szerintem a NATO-csatlakozással is úgy voltunk, mint a rendszerváltással vagy az EU-csatlakozással: sokat vártunk tőle, de nem nagyon tudtuk, mi az, és mivel fog járni. És mivel nyelvi korlátok között élünk, és egyébként sem szeretünk kérdezni, nem is tudtunk felkészülni arra, hogy mi jön. A NATO-csatlakozás abban mindenképpen változást hozott – és talán ezt jól látták itthon is előre – hogy a biztonsági helyzetünk javulni fog, hiszen több atomhatalom szövetségese és a legnagyobb katonai szövetség részese lettünk. Ugyanakkor ez teljesen megfoghatatlan, „eladhatatlan” eredmény, mivel addig sem jelentett fenyegetést senki Magyarországra.

A katonák részéről szerintem volt egy erőteljes várakozás, hogy a NATO-csatlakozás majd megállítja azt a folyamatot, amit hitetlenkedve szemléltek legalább 1989 óta, azaz, hogy a honvédelem kérdése nem volt prioritást többé, és a civil kontroll kialakítása kezdetben teljes felfordulást jelentett a korábbi évtizedek rendszeréhez képest. Ezeken persze még túltette volna magát a katonatiszt, ha nem látja közben a pénzforrások drasztikus csökkenését is. A várakozás abban állt 1999 körül, hogy a NATO egy komoly szervezet, tehát valami erőt, stabilitást, folytonosságot az országnak is mutatnia kell a saját részéről. Ez azonban nem következett be, és ahogy a politika felismerte (megtapasztalta?), hogy a honvédelmi költségvetést komolyabb, a NATO-tól érkező retorziók nélkül lehet csökkenteni, az ezredforduló után folytatódott a csökkenés.

Mit tekint a következő évek legnagyobb kihívásának Magyarország NATO-tagsága szempontjából?

Az elmúlt években – a poszt-afganisztáni időszakra készülve – a NATO ismét a hagyományos területvédelmi, azaz V. cikkely jellegű kihívások felé fordul, amelyet a jelenlegi ukrán/orosz konfliktus még inkább megerősített. Magyarország számára önmagában is és a NATO-tagságunk szempontjából is a legnagyobb kihívás a jövőben az emberi erőforrásainak megtartása és a haditechnikai modernizáció lesz. Mindkettő pénzkérdés. A katonai életpályamodellnek az elkövetkező évtizedben komolyan bizonyítania kell, hogy valóban képes lesz kiváltani az eddigi kordedvezményes szolgálati nyugdíjat, mert különben a tisztikar előregedése fog bekövetkezni. Az elavult haditechnika kérdése lerágott csont, ennek kapcsán leginkább arra hívnám fel a figyelmet, hogy a rendszerváltás óta egyetlen fegyverrendszert sem sikerült problémamentesen rendszerbe állítani vagy rendszerben tartani (talán a Gripenek kivételével), és ezek tanulságai, tapasztalatai ma nincsenek összeszedve, leírva, rendszerezve, ami hasznos lenne a jövőbeni döntés-előkészítők számára (talán persze azért, mert részben itt a politikai elit érdektelensége és forrásmegvonása volt a probléma). Persze van helyette rengeteg pletyka, sztori, anekdota, mese és keserűség, de a bürokratikus döntéshozatali rendszer számára ezek használhatatlanok.

Személyesen Önnek mi a legmeghatározóbb élménye, emléke Magyarország NATO-tagságával kapcsolatosan?

Az én legmeghatározóbb élményemet Magyarország NATO-tagságával kapcsolatosan az afganisztáni látogatásaim jelentették. A legelső, 2006. februári utam kivételével, az összes többi annak volt köszönhető, hogy a NATO és Magyarország ott volt az országban. Ez lehetővé tette számomra, hogy járjak abban az országban, amelyet már rengeteget tanulmányoztam az íróasztalom mögül, lehetővé tette, hogy ne csak laktanyák nyílt napjain ülhessek páncélozott szállítójárművekben, helikopterekben, MRAP-ekben. Missziós „kirándulásaim” segítségével a NATO és a Honvédség új arcát ismertem meg. Ennek az élménynek a legmaradandóbb része azért mégis csak a katonák, akiket megismertem a misszió révén az elmúlt években, és akik megismertek engem.

**Apáti Zoltán ezredes, a Magyar Honvédség
Béketámogató Kiképző Központ parancsnoka**

Mit tekint Magyarország 15 éves NATO-tagsága legfontosabb eredményének?

15 éves NATO-tagságunk legfontosabb eredményei között két területet emelnék ki. Az egyik és talán kétségtelenül a leglátványosabb, legsikeresebb terület a szövetség által vezetett nemzetközi műveletekben való részvétel és az ott nyújtott kiemelkedő teljesítmény, valamint az azok során – a Magyar Honvédség minden szintjén – szerzett felbecsülhetetlen tapasztalat. Ez a tapasztalat különböző típusú műveletek során született, egyrészt más és más térségekben (a Nyugat-Balkánon, Irakban, vagy Afganisztánban), másrészt egy-egy műveleten belül is széles spektrumon (például Afganisztánban a szárazföldi-, a légierő- haderőnemek és a logisztikai erők tekintetében is). Katonáink olyan tapasztalatokra tettek szert, melyeket csak ezekben a feladatokban lehet megszerezni, de az iskolapadban tanultakat is így lehet élesben, a valóságban kipróbálni. Ehhez kapcsolódik a másik terület, amely a szövetséges tagságunkból adódó tanulási folyamat. Ma már a Magyar Honvédség valamennyi állománykategóriája a nemzetközi tanintézeti képzéseken, a nemzetközi gyakorlatokon, két- és többnemzeti kiképzési feladatokon olyan ismeretekre, tudásra és tapasztalatokra tesz szert, ami nagyban hozzájárult és hozzájárul a Magyar Honvédség folyamatos fejlődéséhez, megújulásához.

Véleménye szerint mi volt a legjelentősebb probléma, mellyel Magyarország szembesült NATO-tagsága kapcsán?

Itt sem lehet csak egyetlen területről szólni. Az egyik probléma, amit példaként említenék, hogy a társadalom egy része még ma is hajlamos Magyarország NATO-tagságára úgy tekinteni, mintha nem az ország, hanem kizárólag a Magyar Honvédség lenne a nemzetközi szervezet tagja. Ez a vélekedés természetesen az elmúlt évek során a társadalom felé való nyitással, a megfelelő tájékoztatással, a Magyar Honvédség, mint „nemzeti intézmény” mind szélesebb területen történő bemutatásával jelentősen javult, de úgy gondolom, még van teendő ezen a téren.

A másik jelentős problémaként a már NATO taggá válásunkat megelőző és az azt követő 10 éves időszakban is folyamatosan jellemző haderőcsökkentést említeném, amit ugyan a szövetség tagjává való válásunk részint lehetővé tett, de a folyamatos

strukturális szűkítések, létszámcsökkentések és átszervezések nehezen voltak egy időben kezelhetők a szövetség általi elvárásokkal és az állandóan változó nemzetközi biztonsági kihívásokkal. Azonban az elmúlt években tapasztalható állandóság a végrehajtói szinten már biztosítja az építkezési lehetőséget.

Véleménye szerint milyen területeken tudta Magyarország a legnagyobb hatást gyakorolni a szövetségben?

Úgy gondolom, Magyarország a NATO műveleteiben való aktív és széleskörű szerepvállalásával gyakorolta a legnagyobb hatást a szövetségben. A magyar katonák már a tagság elnyerése előtt jelentős szerepet vállaltak a Nyugat-Balkánon folyó szövetséges műveletekben, ami a taggá válást követően jelentős mértékben kiszélesedett. Katonáink e béketámogató műveletek során kiemelkedő teljesítményükkel, felkészültségükkel, rátermettségükkel komoly elismertségre, megbecsülésre tettek szert akár Bosznia-Hercegovinában, Koszovóban, Irakban vagy Afganisztánban. Ez a teljesítmény hozzájárult ahhoz, hogy mind komolyabb feladatokat bízta a Magyar Honvédségre szövetségeseink. Itt említhetjük az afganisztáni Baghlan tartományban hat és fél éven keresztül irányított tartományi újjáépítési csoportot, vagy azt, hogy magyar parancsnok vezetett egy több nemzetből álló különleges műveleti erőt. Ugyancsak nagyban hozzájárultunk a szövetség műveleteihez olyan képességekkel, melyek más NATO-tagállamokban hiányképességek. Ilyenek voltak a közelmúltban sikeresen befejezett helikoptervezetőket és a technikusokat kiképző Légi Kiképzés Támogató és Légi Tanácsadó csoportok, melyek az afganisztáni műveletekben olyan tudással és ismeretekkel járultak hozzá az Afgán haderő megteremtéséhez, ami csak kevés szövetséges országban áll rendelkezésre. De említhetjük a műveletek támogatásában ugyancsak kiemelkedő szerepet játszó C-17 stratégiai légi szállító képességet, amelynek állandó bázisa Magyarországon, Pápán található.

Véleménye szerint melyik volt / melyek voltak az(ok) a terület(ek), ahol Magyarország változást remélt NATO-tagsága révén, de az nem, vagy nem teljes mértékben vált valóra?

Olyan területet, ahol változást reméltünk, de az nem vált valóra, nem tudok mondani. Olyanok, ahol még nem teljes mértékben valósultak meg a remélt változások, természetesen még vannak. Ilyen területnek nevezném a közvélemény formálását – ahogy fent említettem – a társadalom felé történő nyitással. Ez nagyban elősegítheti azt, hogy érthető és elfogadható legyen a társadalom számára a Magyar Honvédség szükségessége és annak a szövetséges feladatokban való részvétele, vagy, hogy az ország biztonságának szavatolása a NATO keretein belül, de nem közvetlenül a határainknál valósítható meg. Egy másik terület, ahol még nem vált valóra a remélt változás, a haditechnikai fejlesztések. Ezen a területen voltak, vannak kezdeti lépések, de az elkövetkező években úgy gondolom, elengedhetetlen volna a jelentősebb előrelépés.

Mit tekint a következő évek legnagyobb kihívásának Magyarország NATO-tagsága szempontjából?

Magyarország NATO-tagsága szempontjából a legnagyobb kihívás az, ami a NATO teljes egésze szempontjából: alkalmazkodni az elmúlt időszakban, és a jelenleg is folyamatosan változó nemzetközi körülményekhez és a biztonsági környezet kihívásaihoz. A közelmúltban olyan változások történtek, melyek nyomán a NATO fokozatosan csökkent azokat a nagyméretű válságkezelő műveleteit, amelyek az utóbbi időben az aszimmetrikus hadviselés elleni küzdelemre voltak „kihegyezve”. A jelenlegi kihívások azt eredményezik, hogy az aszimmetrikus hadviselés mellett – és lényeges, hogy nem helyette, mivel ezt a tevékenységet sem lehet félretenni – újra elő kell venni a hagyományos műveletek, a területvédelem témáit. Magyarországnak és a Magyar Honvédségnek is ezekhez a megváltozott körülményekhez kell alkalmazkodni, ezeknek a kihívásoknak kell majd megfelelni, vállalni a részünket a szövetségi kötelezettségeknek megfelelően, akár az országhatárokon kívül is. Az elért eredményeket, a megszerzett tapasztalatokat nem szabad elfelejteni, azokból amit lehet és szükséges, alkalmazni kell az új, megváltozott körülményeknek, kihívásoknak megfelelően. A hagyományos műveletekre és területvédelmi feladatokra való felkészüléshez kitűnő alapot nyújtanak a közelmúlt nemzetközi gyakorlatai és a többnemzeti együttműködés keretei.

Személyesen Önnek mi a legmeghatározóbb élménye, emléke Magyarország NATO-tagságával kapcsolatosan?

Legmeghatározóbb személyes élményeimet ugyanarról a két területről említeném, melyeket az első kérdés során már szóba hoztam, így foglalva keretbe az interjút. Az egyik a műveletekben való részvétel, a másik a szövetségen belüli közös képzés, oktatás. A műveleti példa az elmúlt évből származik, amikor 2013. márciusában a Kabuli Nemzetközi Repülőtérre történő kitelepülésünk során Budapestről, a magyar kontingenst a köztes repülőtérre szállító amerikai repülőgép vezető légi utaskísérője a leszállásra készülődve „megköszönte Magyarországot, a Magyar Honvédség és a fedélzeten utazó, kizárólag magyar katonáknak azt a kiemelkedő áldozatvállalását melyet az Ő nemzetének fiaival együtt tanúsítanak az afganisztáni műveletek során. Nagyra értékelve mindazt, melyet nehéz körülmények között tanúsítunk a szolgálat során, sok sikert és biztonságos hazatérést kívánt nekünk.” Akkor ez igen váratlanul ért és meglepetésszerű volt számomra, mivel vélhetően akkor találkoztunk az idősödő hölgyel először és utoljára életünk során. De mégis nagyszerű érzés volt, és nagy pluszt adott a misszió kezdetén.

A másik számomra igen emlékezetes esemény a NATO Védelmi Akadémián folytatott tanulmányaim befejezésekor volt, amikor a diplomámat a feleségem és a két lányunk jelenlétében a NATO Katonai Bizottságának akkori elnökétől, Giampaolo Di Paola admirálistól vehettem át Rómában, ahol harminckét ország nyolcvannégy hallgatója között egyedül képviselhettem Magyarországot és a Magyar Honvédséget.

**Rábai Zsolt, a NATO Nemzetközi Titkárságának,
kommunikációs főmunkatársa**

Mit tekint Magyarország 15 éves NATO-tagsága legfontosabb eredményeinek?

Magyarország NATO-csatlakozása több pozitív eredménnyel is járt. Azt hiszem, hogy az egyik legfontosabb hatás lélektani volt. Végre sikerült a fejlett nyugati világ intézményeibe történő integráció első lépése. Az előzetes várakozásokkal ellentétben a NATO-ba történő integrálódásra gyorsabban került sor, mint az Európai Unióhoz történő csatlakozásra.

A kilencvenes évekre a NATO lett az európai biztonság fő meghatározója és letéteményese. Magyarország, a NATO-tagság révén részese lett annak a konzultációs és döntéshozatali mechanizmusnak, amely lényegesen befolyásolta az ország külső biztonsági környezetét. Az ország a NATO-tagsággal megszerezte a szövetség által nyújtott védelmi garanciákat anélkül, hogy nemzeti szuverenitását fel kellett volna adnia. A kollektív védelem által nyújtott garanciák különösen fontosak voltak a déli határainkon dúló balkáni konfliktus fényében.

Magyarország NATO-tagsága pozitív hatással járt az ország imázsára a külföldi befektetők körében is. Az európai multinacionális cégek magyarországi leányvállalatainak vezetői, a Magyar EU-bővítési Üzleti Tanács (HEBC) 2000 évi jelentésében kifejezetten megemlítették, hogy „a NATO-csatlakozás jelentősen csökkentette az ország politikai kockázati szintjét.”

Emellett 15 éves NATO-tagságunk alatt sikerült elérni a magyar védelmi erők teljes együttműködési képességét a többi tagállammal, illetve részesei lettünk azoknak a szabványoknak és know how-nak, amelyet a NATO, mint a világ vezető politikai-katonai szervezete képvisel.

Véleménye szerint mi volt a legjelentősebb probléma, mellyel Magyarország szembesült NATO-tagsága kapcsán?

Eleinte az egyik legnagyobb probléma a magyar jogrendszer kompatibilitásának és a haderő interoperabilitásának megteremtése volt. Sajnos a szükséges

alkotmánymódosítás sokáig a belpolitikai csatározások túsza volt. Az egymást váltó kormányok újra és újrakezdték a haderő stratégiai felülvizsgálatát is, amelyek közül végül is – főként az állandó pénzhiány miatt – egyik sem érte el maradéktalanul a kitűzött célokat. Bizonyára sokat jelentene, ha a magyar védelmi költségvetést sikerülne a NATO tagállamok – közöttük Magyarország – által elfogadott ajánlott szintre hozni, ami a nemzeti össztermék (GDP) 2%-a. Hasonlóan fontos lenne elérni azt, hogy a védelmi költségvetés haditechnikai fejlesztésekre fordított részaránya elérje, vagy meghaladja a 20%-ot.

Véleménye szerint milyen területeken tudta Magyarország a legnagyobb hatást gyakorolni a szövetségben?

Magyarország részese minden döntés előkészítésének és meghozatalának. A legnagyobb hatással talán a délszláv válság idején volt a NATO-ra. A térség sajátos ismerete illetve az olyan kezdeményezések, mint a Szegedi Folyamat, komoly hozzáadott értéket képviselt a NATO munkájában a délszláv válság katonai és politikai rendezése során.

Emlékszek, hogy a 2000-es évek elején, a Szegedi Biztonságpolitikai Központ által szervezett programokon sikerült kapcsolatot létesíteni és párbeszédet folytatni a szerbiai ellenzéki politikusokkal. A Szegedi Biztonságpolitikai Központ, Dr. Tóth László Nagykövét úrral az élén, komoly politikai tőkét halmozott fel tevékenységével és rendkívül széleskörű kapcsolatrendszerrel épített ki a balkáni politikusok között.

Véleménye szerint melyik volt / melyek voltak az(ok) a terület(ek), ahol Magyarország változást remélt NATO-tagsága révén, de az nem, vagy nem teljes mértékben vált valóra?

Úgy vélem, hogy az alapvető elvárások, úgymint a kollektív védelem garanciája, a döntés-előkészítésben és döntéshozatalban való teljes körű részvétel, teljesültek. Véleményem szerint a haditechnika modernizációja és a haditechnikai ellátottság az a terület, ahol nem sikerült teljes mértékben kihasználni a NATO-tagság adta lehetőségeket, illetve nem sikerült teljesíteni az elvárásokat. Ahogy én látom, ennek elsősorban költségvetési okai voltak és vannak. Ugyancsak érzékelhető, hogy a magyar hadiipari beszállítók jóval több üzleti lehetőséget vártak az ország NATO-tagságától és a NATO beszállítói minősítés megszerzésétől.

Mit tekint a következő évek legnagyobb kihívásának Magyarország NATO-tagsága szempontjából?

Úgy gondolom, hogy Magyarország védelme akkor lesz a legmagasabb szinten biztosítva, ha meglesz mind a politikai akarat, mind az anyagi háttér védelmi képességeink fejlesztéséhez úgy, hogy az összhangban legyen az ország sajátos védelmi igényeivel csakúgy, mint szövetségi elkötelezettségeinkkel. Minél

erősebbek vagyunk, annál nagyobb súllyal tudjuk külpolitikai és védelmi érdekeinket érvényre juttatni a szövetségen belül. A NATO által Chicagóban elindított „okos védelmi” (Smart Defence) programokhoz történő csatlakozás, különösen, ha a közös képességeket Magyarországon tudjuk állomásoztatni, jól szolgálhatják hazánk hosszú távú védelmi érdekeit. Ehhez minden bizonnyal szükség lesz a védelmi költségvetés megfelelő növelésére. A védelmi képességek modernizációja, a kutatásra és fejlesztésre fordított összegek növelése jó esélyt adhat a hazai védelmi iparnak, és segíthet a munkahelyteremtésben is.

Személyesen Önnek mi a legmeghatározóbb élménye, emléke Magyarország NATO-tagságával kapcsolatosan?

Az iraki válság kirobbanásakor az Egyesült Államok szerette volna, ha a NATO, mint szövetség is részt vesz a harci műveletekben. Az ügyben nem jött létre konszenzus a tagállamok között. Aznap a folyosón összefutottam egyik nyugat-európai kollégámmal, aki zaklatottan csak annyit mondott nekem: „Vége a NATO-nak. A tagállamok nem támogatják az Egyesült Államok kezdeményezését.” Én csak annyit mondtam neki, hogy nem értem az aggodalmát. Nekem ez az eset inkább azt jelentette, hogy a NATO valóban az, aminek mondják: demokratikus államok közössége. Itt végre nem kötelező követni a „nagy testvért”, hanem minden tagállamnak megvan a lehetősége arra, hogy mérlegelje a saját nemzeti érdekeit és aszerint döntsön.

A másik meghatározó élményem az volt, amikor nagy nehézségek árán, de óriási lelkesedéssel sikerült megszerveznünk 2006-ban, a Budapesti Atlétikai Szövetség segítségével az első NATO Félmaraton a vajdasági Horgos és Szeged között. Ez az esemény felért egy jelképes határnyitással, egy politikailag rendkívül feszült időszakban. A programnak rendkívül nagy visszhangja volt Szerbiában. Az adott feszült légkörben óriási hatása volt a közvéleményre ez a békés megmérettetés, amelyen a szerb katonák is képviseltették magukat. Az első – talán egyetlen – olyan NATO-val fémjelzett program volt, amelyet a szerb ortodox egyház képviselője nyilvánosan megáldott. A verseny azóta is létezik, mint a NATO Public Diplomacy Division által a világon egyedülként támogatott tömegsport esemény. Praktikus okok miatt azonban átköltözött Budapestre, és minden év októberének első hétvégéjén „Budapest Futófesztivál – NATOfutás” néven vált egy egyre népszerűbbé váló nemzetközi megmérettetéssé.

**Szőnyegi János, a Honvédelmi Minisztérium,
Védelmi tervezési Főosztály,
Stratégiai Elemző és Értékelő Osztályának osztályvezetője**

Mit tekint Magyarország 15 éves NATO-tagsága legfontosabb eredményeinek?

Véleményem szerint a NATO-csatlakozást követő 15 év fáradozásainak legkiemelkedőbb eredménye, hogy tömeghadseregből minőségi hadsereggé alakult át a Magyar Honvédség. Ennek a minőségi változásnak a legjellemzőbb mutatói, hogy a jelenleg szolgálatot teljesítő katonák több nyelven beszélő, professzionális képzést kapott és nagyrészt valamilyen külföldi misszióban, illetve a NATO parancsnoki struktúrájában tapasztalatot szerzett katonákból áll. Mára a Varsói Szerződésben papírhadseregeként működő katonaság éles fordulattal és radikális változtatásokkal vitathatatlanul felnőtt a többi NATO-tagállam mellé felkészültségben és kiképzettségben egyaránt. A magyar katonák a világ legerősebb katonai szervezetében, a legkiválóbbak között, és vita nélkül állíthatjuk, hogy a legmagasabb szinten állják meg a helyüket úgy, hogy mindezt folyamatosan rendkívül nehéz pénzügyi helyzetben kellett megvalósítani.

Véleménye szerint mi volt a legjelentősebb probléma, mellyel Magyarország szembesült NATO-tagsága kapcsán?

Én azt gondolom, hogy két egyszerű, bár jelentésében rendkívül összetett szóval lehet a legjobban kifejezni azt, hogy mi volt a legjelentősebb probléma, amellyel Magyarország szembesült a NATO-csatlakozás kapcsán: az interoperabilitás hiánya. Ez magában foglalja a tárgyalóképes nyelvtudás hiányát (csak képzeljük el, hogy az addig oroszot tanult tiszteknek hirtelen angolul kellett Magyarországot képviselni, tárgyalni, kiképezni és képességeket fejleszteni), a megfelelő, NATO-kompatibilis kiképzések és gyakorlatok hiányát, valamint a NATO többi nemzetével együttműködni képes technológia hiányát is, amelyet csak nehezen, hosszú évek elteltével, jelentős humán és pénzügyi erőforrások befektetésével lehetett pótolni. Olyan új szakembergárdát kellett létrehozni, amely az ország határain kívül is jól megállta a helyét Magyarország érdekeit magas szinten képviselve.

A másik említésre méltó problémaként látom azt a permanens harcot, amelyet a megfelelő költségvetés biztosítása érdekében kell megvívni. A szükségesnél és egyébként a NATO-elvárásnál is jelentősen szűkösebb költségvetési lehetőségek sajnos a haditechnikai eszközpark elavulásához, kiöregedéséhez vezetett, mindezt tetéztve a szakértő gárda ijesztő mértékű csökkenésével egyes fegyvernemeknél.

Véleménye szerint milyen területeken tudta Magyarország a legnagyobb hatást gyakorolni a Szövetségben?

Kétségtelenül az egyik legfontosabb terület, amelyről szót kell ejteni, az a NATO műveleteiben történő rendkívül sikeres szerepvállalás. Egy olyan kis ország, mint hazánk, az elmúlt években szinte folyamatosan 1000 fő körüli műveleti létszámmal járul hozzá különböző nemzetközi műveletekhez, amely igen jelentős elismerést vált ki mind a Szövetség vezetői részéről, mind pedig a tagállamoktól.

A másik kiemelkedő hatást pedig véleményem szerint a többnemzeti légiszállítási képesség kialakításával és az ehhez kapcsolódó pápai légi bázis létrehozásával váltottuk ki. Ez a képesség a NATO politikai akaratát megelőzve, még Rasmussen főtitkár Okos Védelem gondolatának kiötlése előtt valósult meg, előrelátva a többnemzeti együttműködés fontosságát és az abban rejlő lehetőségek kiaknázását. Szinte nincs olyan magas rangú NATO tisztségviselő, aki ne látogatna el Pápára, aki ne tudná pontosan e képesség pontos értékét és jelentőségét, és ne a legnagyobb elismeréssel szólna erről a kezdeményezésről.

Véleménye szerint melyik volt / melyek voltak az(ok) a terület(ek), ahol Magyarország változást remélt NATO-tagsága révén, de az nem, vagy nem teljes mértékben vált valóra?

Két dolgot szeretnék kiemelni. Az első az, hogy míg NATO-csatlakozásunkkal a Magyar Honvédség Magyarország arcává vált a nemzetközi porondon és rendkívül sikeresen képviseli hazánkat sok-sok pozitív véleményt szerezve, addig főleg az első években sokan úgy gondolták, hogy a NATO-tagság csak egy egyszeri ünnepi esemény volt 1999 áprilisában, onnantól pedig a katonák ügye, nem pedig Magyarországé. Ezzel szemben a rendkívül gyorsan változó biztonsági környezet folyamatos átalakítást, modernizációt, adaptálódást követel a NATO-tagállamoktól, amely bár rendkívül drága, mégis elengedhetetlen kelléke biztonságunk szavatolásának. A NATO biztonsági ernyője által védett országoknak bizony áldozniuk és tenniük kell biztonságukért minden körülmények között, és aktívan részt kell vállalni a „közös családunkat” érő terhek viselésében. Ennek a megértését tartom olyan ügynek, amelyben változást kellene elérnünk a közvéleményben is.

A másik dolog, amit ki szeretnék emelni, az, hogy az elmúlt 15 évben számos védelmi reformnak lehattünk a szemtanúi. Ugyanakkor úgy tűnik, hogy a valódi, a stratégiai szintű politikai döntésekből fakadó képességfejlesztésig, valamint a

rövidtávútól a hosszú távú elképzelésekig terjedő tudatos transzformáció még mindig várat magára. Az egyébként jól működő védelmi- és haderőtervezés ellenére sok esetben a képességek azonosítása és kialakítása ad-hoc döntések alapján következik be.

Mit tekint a következő évek legnagyobb kihívásának Magyarország NATO-tagsága szempontjából?

Azt gondolom, hogy reményeinkkel szemben és erőfeszítéseink ellenére a nemzetközi biztonsági környezet egyre bonyolultabb. Az egyre gyorsabban változó és globalizálódó világ az eddigieknél is több kihívás elé állítja a szövetséget. Még szinte le sem zártuk az afganisztáni műveleteket, máris új kihívásokkal találja szemben magát a NATO, nem is beszélve a mai orosz – ukrán, az izraeli – palesztin konfliktusról, az ISIS közel-keleti brutális tevékenységéről. Azt is mondhatnánk, hogy az euro-atlanti régió közvetlen környezetének tekintetében is közvetlen veszély fenyeget, és fontos mind a 28 tagállam fenyegetettség-percepcióját érteni – lásd a Balti államok és Lengyelország példáját napjainkban.

A másik kihívás pedig az véleményem szerint, hogy a szövetség által biztosított biztonság elkényelmesítette a NATO-tagállamok lakosságát, ami azzal párosult, hogy a politikai döntéshozók szinte mind a 28 tagállamban jelentősen csökkentették a védelmi kiadásokat, miközben azok a világ más területein számottevően nőttek. A külpolitika eszköztárának tipikus „jutalmazó és szankcionáló” egyensúlya felbomlott, a nemzetek kevés figyelmet fordítanak az ún. kemény hatalmi eszközök – így a haderő – fejlesztésére és fenntartására, így több esetben nem képesek hatékonyan befolyásolni biztonságpolitikai környezetüket. Ennek a költségvetési egyensúlynak a helyreállítását látom egy másik nagy kihívásnak a következő években.

Személyesen Önnek mi a legmeghatározóbb élménye, emléke Magyarország NATO-tagságával kapcsolatosan?

1999 májusában, azaz szinte NATO csatlakozásunkkal egy időben egy pályázatot elnyerve vettek fel a Honvédelmi Minisztérium NATO és Multilaterális Együttműködési Főosztályára. Az elmúlt 15 évben életem szinte minden napja, a munkám, a karrierem, jó- és rossz napjaim mind a NATO-hoz kötődnek. Ez a 15 év, az együttműködés a NATO különböző szervezeteivel, az ebből fakadó folyamatos kihívás, a közvetetten és közvetlenül is a világ nagypolitikájában történő részvétel és annak alakítása tette az elmúlt 15 évet a legmeghatározóbb élményemmé. Óriási megtiszteltetésnek és kivételes lehetőségnek érzem, hogy ebben a munkában részt vehetek.

Erdős André, Magyarország korábbi ENSZ nagykövete

Mit tekint Magyarország 15 éves NATO-tagsága legfontosabb eredményének?

A rendszerváltozás, a századforduló körüli időszak fontos eseményei a korábbiakhoz képest sokkal erőteljesebben helyezték Magyarországot a világpolitika, a multilaterális diplomácia fő sodrába. Ide tartozott, hogy évtizedek után hazánk két esztendőre ismét helyet foglalhatott az ENSZ Biztonsági Tanácsában, mely – a sors különös fintora folytán – ebben az időben legfőképpen a volt Jugoszláviában zajló, országunkat oly közvetlenül érintő tragikus eseményekkel foglalkozott, továbbá, hogy csatlakozásunk céljából megindult a kapcsolatépítés az EU-val és a NATO-val. Ez egy olyan, minőségileg új kontextusba helyezte a magyar diplomáciát, amely – a korábbiaktól eltérően – planetáris gondolkodást követelt meg és kijelölte az ország új helyét és lehetőségeit a világban és szomszédságunkban. Az elmúlt negyedszázad e vonatkozásban igen sok tapasztalatot, eredményeket és frusztrációkat is hozott, de ami számunkra itthon a legfontosabb: a jövő nemzedékei számára is meg kell őriznünk azt a képességet, hogy szövetségeseinkkel közös értékeink alapján összehangoljuk érdekeinket, törekvéseinket, s együtt lépünk fel céljaink megvalósítása érdekében.

Véleménye szerint mi volt a legjelentősebb probléma, mellyel Magyarország szembesült NATO-tagsága kapcsán?

Nem hallgathatom el, hogy a NATO-val kapcsolatos legelső problémát, amellyel akkor kerültünk szembe, amikor a Szövetségre már „egész másként”, jövő partnerként tekintettünk, a délszláv konfliktus során folytatott tevékenysége képezte. Meg kell állapítani, hogy mind az ENSZ, mind az EU, mind pedig a NATO „csütörtököt mondott” e véres dráma kezelése során. Több évnek kellett elteltie ahhoz, hogy az Észak-atlanti Szövetség végre határozottan fellépjen, s döntő szerepet játsszon a határaink közvetlen közelében zajló rettenetes polgárháború befejezésében. A NATO-tagságunkkal kapcsolatos többi probléma, megoldandó kérdés egyrészt szakmai-politikai, amely mind a ma napig elkísér bennünket, másrészt a magyar társadalom irányában folytatott tájékoztató – ismeretterjesztő –

oktató tevékenység hatékonyságával függ össze, melynek kapcsán is azt hangsúlyoznám, hogy e feladat sincs még befejezve.

Véleménye szerint milyen területeken tudta Magyarország a legnagyobb hatást gyakorolni a Szövetségben?

Magyarország nyilván akkor tud kedvező hatást kiváltani a Szövetségben, ha van érzékelhető hozzáadott értéke: ha kézzelfogható mondanivalója van egy-egy kérdéskörben, olyan szerepet vállal a Szövetségen belüli eszmecserékben, amely pozitívan járul hozzá azok eredményességéhez, ha megfelelő információkkal látja el a szövetségeseket olyan térségek vonatkozásában, ahol földrajzi-történelmi okok miatt több ismerettel rendelkezik (így elkerülhetők lesznek a délszláv háború idején a Biztonsági Tanács egyik állandó NATO-tag nagykövete azon megjegyzéséhez hasonló gondolatok, miszerint „Bosznia titóista kitaláció”...). A balkáni békefenntartó műveletek kapcsán létrehozott magyarországi NATO-támaszpont, Pápa Légibázis, a különböző NATO-műveletekben való szerepvállalás, a komparatív előnyök okos felhasználása is szerves része a hazánkról kialakított képnek, de ezt ki kell egészítenie a hazai katonatechnológiai fejlesztés és a védelmi költségvetés megfelelő szinten tartásának.

Véleménye szerint melyik volt / melyek voltak az(ok) a terület(ek), ahol Magyarország változást remélt NATO-tagsága révén, de az nem, vagy nem teljes mértékben vált valóra?

NATO-tagságunk révén országunk politikai-katonai biztonsága szilárd alapokra került, de ez bizonyos kötelezettségekkel is jár. Ezeknek országunk nem mindenben tesz eleget. NATO- és EU-tagságunk ugyanakkor eszköz ahhoz is, hogy nyugati típusú demokratikus társadalmi berendezkedésünket kormányzati szinten következetesen fejlesszük tovább. Ami a társadalmat illeti, annak a tudatnak az elmélyítésére van szükség, hogy saját döntésünk alapján egy olyan közösség tagjává váltunk, ahol az „egy mindenkiért, mindenki egyért” elve a meghatározó, tehát a magyar fegyveres erőknek nem „csak”, „kizárólag”, „kifejezetten” Magyarország védelmét kell szolgálniuk, hanem az Észak-atlanti Szövetség valamennyi tagországának együttes szavatolása is feladata. Mint ahogy a Washingtoni Szerződés saját országunk biztonságát is a Szövetség kollektív védelmének keretébe helyezte.

Mit tekint a következő évek legnagyobb kihívásainak Magyarország NATO-tagsága szempontjából?

A 2014-es esztendő fordulatot hozott a NATO életében is. A Szövetség az elmúlt években fokozatosan igyekezett alkalmazkodni a megváltozott és változó nemzetközi viszonyokhoz, s e téren számottevő eredményeket produkált. Ami a létező és újonnan megjelenő válságócok (Száhel, Észak-Afrika, a szélesebb értelemben vett

Közel-Kelet, Kaukázus, stb.) mellett ebben az esztendőben Ukrajnában történik, kétségkívül a következő évek legproblematisabb kihívásának tekinthető, amely újrainyithat több, a NATO által már túlhaladottnak tartott kérdéskört is, így például a területvédelem kérdését, illetve új megvilágításba helyezheti a Szövetség „nyitott ajtók” politikáját. Az egyre összeszűkülő világ egyre kiszámíthatatlanabbá válik. A soron következő wales-i NATO-csúcson minden bizonnyal ez lesz a figyelem középpontjában, s meg lehet jósolni, hogy e témakör szerteágazó vetületei markánsan éreztetni fogják hatásukat a nemzetközi viszonyokban, a NATO-ban és annak minden egyes tagországában. Az új helyzetben különös figyelmet kell fordítani arra, hogy a transzatlanti kapcsolatok, mindenekelőtt az Egyesült Államok és európai szövetségeseinek kapcsolatai ne gyengüljenek, a NATO és az EU együttműködése pedig erősödjön. Tudomásul kell venni, hogy a jelenleg kibontakozó geopolitikai fejleményeknek messze ható politikai, biztonsági, gazdasági és egyéb következményei lehetnek. A Magyarország előtt álló nagy kérdés az, hogy milyen formában és módon képes majd megfelelni ezen kihívásoknak határainkon belül és kívül.

Személyesen Önnek mi a legmeghatározóbb élménye, emléke Magyarország NATO-tagságával kapcsolatban?

Már említést tettem azokról a csalódást keltő élményekről, amelyek jövőbeni szövetségeseink részéről értek bennünket a volt Jugoszláviában akkoriban zajló konfliktus, az etnikai tisztogatások, tömeggyilkosságok, kegyetlenkedések idején. Azok, akik időben tehettek volna valamit a XX. század végén Európa szívében dúló háború megállításáért, nem mozdultak. Persze, ennek is több oka van, amit helyhiány miatt itt nem részleteznék. Nagyon remélem, hogy valamennyien levonjuk ebből a megfelelő tanulságokat. Viszont emlékezetes marad számomra, hogy 1994-97 között külügyi helyettes államtitkárként feladatkörömhöz tartozott NATO-csatlakozásunk folyamatának menedzselése. S nagy élmény volt az a New York-i díszebéd a magyar ENSZ-képviselőten, ahová 1999 márciusában saját kezdeményezésünkre, a Szövetséghez való csatlakozásunk megünneplésére lengyel és cseh kollégámmal együtt meghívtuk valamennyi NATO-állam ENSZ-nagykövetét. A jelenlévők összetétele azért is volt szokatlan, mert a világszervezetben a NATO, mint országcsoport – ellentétben az EU-val és más regionális szervezetekkel –, nem létezik. A „két fél” részéről – az újonnan belépők nevében magyar, ill. a NATO nevében francia nyelven – elhangzott pohárköszöntők, az ünnepélyes környezet, a NATO és a három új tag zászlóival díszített terem hűen kifejezte a résztvevők azon érzését, hogy e három ország most azok közé került, akikhez tulajdonképpen tartozik.

Sztáray Péter, Magyarország NATO-nagykövete

Mit tekint Magyarország 15 éves NATO-tagsága legfontosabb eredményeinek?

Számos eredményt elértünk az elmúlt 15 évben, amelyek közül érdemes kiemelni a Magyar Honvédség műveletekben szerzett óriási tapasztalatát, a doktrinális átalakulást és ezzel együtt a gondolkodásmód megváltozását. A katonai eredményeken túl van egy nagyon fontos politikai fejlemény is, amit a tagság teremtett meg: Magyarország egyenrangú tagországgént, a többi taggal együttműködve, de nemzeti érdekeit szem előtt tartva vesz részt a Szövetség döntéseinek előkészítésében és elfogadásában. Tagságunk ez által megnöveli külpolitikai mozgásterünket, végső soron pedig a szuverenitásunkat is.

Véleménye szerint mi volt a legjelentősebb probléma, mellyel Magyarország szembesült NATO-tagsága kapcsán?

A tagság valóban nemcsak lehetőségeket hordoz, de kihívások elé is állítja a szövetségeseket. A mi esetünkben egy rendszerváltáson átesett ország elavult, nem demokratikus hagyományokra épülő, sok esetben kontraszelektált és alulfinanszírozott haderejét kellett úgy átalakítani, hogy az képes legyen illeszkedni a NATO többi tagországnak haderejéhez, és ne csak a biztonság fogyasztója, hanem termelője is legyen. Egy ilyen átalakulás hosszabb időt vesz igénybe, középtávú terveket, oktatási programot és sok mást is igényel. Nem volt könnyű feladat, de mára a munka jelentős részét sikerült elvégezni.

Konkréten a csatlakozás időszakában jelentős biztonságpolitikai változások zajlottak a tőlünk délre eső térségben, ami politikai szempontból adott fel nehéz leckét a magyar vezetésnek. A NATO koszovói beavatkozása egy teljesen új típusú művelet volt a maga idejében, ráadásul Magyarország földrajzi okokból a „frontország” szerepébe került; újdonsült szövetségesként, egyben Szerbia szomszédjaként és a jelentős ottani magyar kisebbséget féltve nem volt könnyű úgy pozicionálni a magyar külpolitikát, hogy rövid és hosszú távú érdekeink se sérüljenek. A nehéz történelmi

feladványt azonban összességében nagyon sikeresen kezelte Magyarország: helytálltunk a NATO-ban, a háború lezárult és Koszovó elnyerte függetlenségét, középtávon pedig a magyar-szerb kétoldalú kapcsolatok is soha nem látott fejlődésnek indultak.

Véleménye szerint milyen területeken tudta Magyarország a legnagyobb hatást gyakorolni a Szövetségben?

Katonáink, különösen a nemzetközi béketámogató műveletekben komoly megbecsülésre tettek szert, sok esetben speciális képességekkel járulva hozzá azok sikeréhez. Mind Koszovóban, mind Afganisztánban hosszabb távon is bizonyították és bizonyítják rátermettségüket és elkötelezettségüket az adott ügy iránt. Műveleti részvételünk szorosan összefügg politikai mozgásterünkkel és súlyunkkal is. A politikai döntéshozatalban ugyanis azok a tagországok képesek hatékonyan részt venni, amelyek mögött meggyőző teljesítmény is kimutatható. Magyarország esetében ennek lehetőségét a nemzetközi békeműveletek teremtették meg, amelyekben a kezdeti időket követően egyre több önálló, ezért jól látható és értékes feladatot tudtunk elvállalni. Jó példa erre a magyar vezetésű afganisztáni tartományi újjáépítési csoport vagy a különleges műveleti erők szerepvállalása.

Véleménye szerint melyik volt / melyek voltak az(ok) a terület(ek), ahol Magyarország változást remélt NATO tagsága révén, de az nem, vagy nem teljes mértékben vált valóra? Ehhez kapcsolódva, mit tekint a következő évek legnagyobb kihívásának Magyarország NATO-tagsága szempontjából?

Tartalmi szempontból a 4. és az 5. kérdés szorosan összefügg: a védelmi költségvetés szűkös volta meghatározza a haderő technikai felszereltségét, de a katonák életkörülményeit és így az általános morált is. Mivel a védelmi költségvetésünk – számos, itt terjedelem híján ki nem fejthető ok következtében – az elmúlt évtizedben jelentősen lecsökkent GDP-arányosan, fejlesztéseket és beszerzéseket kellett elhalasztanunk vagy törölnünk, s csak korlátozott mértékben és időtartamban tudtak katonáink gyakorlatozni. Ez meghatározó probléma volt tagságunk első tizenöt évében és középtávon negatív hatásokkal jár, amin érdemes elgondolkodnunk. A NATO által megvalósított kollektív védelem ugyanis a szolidaritás elvén nyugszik: egy mindenkiért, mindenki egyért. Ez viszont a gyakorlatban nem működik megfelelő mértékű áldozatvállalás nélkül, még ha ez sokszor nagyon nehéz is a többi költségvetési prioritás miatt.

Személyesen Önnek mi a legmeghatározóbb élménye, emléke Magyarország NATO-tagságával kapcsolatosan?

Mivel az elmúlt két évtizedben több, jelentősen eltérő időszakban és a legkülönbözőbb beosztásokban foglalkoztam a NATO-val, nagyon nehéz kiragadni a legmeghatározóbb élmény. Ha mégis megpróbálom, akkor két eseményt említenék,

ami mélyen bevésődött az emlékezetembe. Az első az a nap, amikor az Egyesült Államok az 1997-es madridi csúcs előtt bejelentette, hogy három közép-európai ország NATO-tagsági meghívását támogatja, köztük Magyarországét. Ez volt az a pillanat, amikor bizonyossá vált számomra, hogy sikerülni fog.

A másik, szinte magától értetődően, az a perc, amikor a csatlakozási ceremónia keretében a NATO központi épülete előtt felvonták a magyar nemzeti lobogót. Teljes tudatában voltam az esemény történelmi jelentőségének. Emellett az is az eszemben járt, hogy a szüleimnek, akiknek az aktív élete kényszerűen egy diktatúra árnyékában telt el, egyfajta történelmi elégtételt adott, hogy Magyarország a nyugati szövetségi rendszer részévé válhatott.

**Bali József, volt védelempolitikai szakállamtitkár,
nyugállományú vezérőrnagy**

Mit tekint Magyarország 15 éves NATO-tagsága legfontosabb eredményének?

Egyértelműen a kollektív védelem garanciáját. Minden más csak ennek következményeként említhető. A Varsói Szerződés Szervezetének feloszlását követően Magyarország biztonsági vákuumba került. A gazdaság talpra állításához, majd fejlődési pályára állításához mindenképp stabil biztonsági környezetre, garantált biztonságra volt szükségünk. Ennek legfőbb eszközét Európában a NATO-tagság jelentette akkor is és ma is. A biztonság szükségességét támasztja alá az Európai Unió 2003-ban közzétett biztonsági stratégiájának számomra legfontosabb megállapítása is, miszerint biztonság nélkül nincs fejlődés. Magyarország, sok más országhoz hasonlóan, nem képes önállóan megbirkózni a modern kor biztonsági kihívásaival, arra csak egy kollektív biztonsági / védelmi szervezet tagjaként van esélye.

Véleménye szerint mi volt a legjelentősebb probléma, mellyel Magyarország szembesült NATO-tagsága kapcsán?

Maradnék az általam irányított területen. Megítélésem szerint a csatlakozási tárgyalások során sok olyan vállalást tettünk, aminek költségvetési terheit nem tudtuk helyesen felmérni; magyarán túlvállaltuk magunkat. Beosztásba történt kinevezésemet követően volt éppen soron a NATO haderő-fejlesztési ajánlásokra adandó magyar válaszok kidolgozása. Annak tudatában, hogy válaszainkat (mint minden más tagországot) milyen kritériumok alapján veszik górcső alá, a realitásokhoz ragaszkodtam. Az eredmény a korábbi vállalásokkal összevetve elég siralmasnak tűnhetett, lévén hivatali feletteseim, beleértve a minisztert is, a szívükhöz kaptak, amikor referáltam a témában. Az akkori lépést tekintem az első olyannak, amikor szembesítettük magunkat a rideg tényekkel, hogy mire vagyunk képesek, és mire nem, a rendelkezésünkre bocsátott erőforrásokból. Ennek ellenére azóta is sok tekintetben és sok területen csak futunk a vállalásaink után.

Véleménye szerint milyen területeken tudta Magyarország a legnagyobb hatást gyakorolni a Szövetségben?

Valós hatást gyakorolni a kollektív döntéshozatali eljárásban csak akkor tudunk, ha vállaljuk a ránk eső terheket, ha szavaink és tetteink összhangban vannak, azaz hitelesek vagyunk, és még akkor sem mindig. A NATO nem az egyes országokról szól, hanem szuverén nemzetek közösségéről, a közös érdekekről és erőfeszítésekről, amik természetesen vita eredményeként alakulnak ki. Nem elég mások kezdeményezései mögé felsorakozni, saját álláspontunk kell, hogy legyen. Nekünk is be kell tudni azonosítani saját érdekeinket, ha tudunk, kezdeményezzünk, szerezzünk támogatókat. Ha a nemzeti érdek alapján kialakított kezdeményezésünk eléggé meggyőző és egybeesik a többi szövetséges érdekével, akkor mondhatjuk csak, hogy hatásunk érvényesül.

Műveleti részvételünk méreteit szövetségeseink kezdettől fogva elismeréssel illetik, e területen hitelesek vagyunk, kezdeményezésink általában támogatásra találnak. Vannak azonban olyanok is, akik előbbit az alacsony GDP-arányos védelmi kiadások egyfajta kompenzálásának tekintik. Sajnos tény, a HM tárca finanszírozása már hosszú évek óta nem biztosítja azt, hogy az ambíciószintünknek megfelelő műveleti hozzájárulással párhuzamosan a vállalt katonai képességek fejlesztése a szükséges ütemben folytatódjon; a műveleti részvétel és a képességfejlesztés egymás vetélytársaivá váltak a forrásokért való küzdelemben. Ezért is érthetetlen, hogy az ISAF művelet vége felé még mindig vállaltunk őrzés-védelmi feladatokat is, pedig abból már semmilyen új képesség fejlesztése nem volt biztosítható; magyarul kompenzáltunk. Ezt csak azért említem, mert minden egyes műveleti részvételben keresni kell a már korábban vállalt képességek fejlesztésének lehetőségét is, jó, ha a kettő egybeesik.

Véleménye szerint melyik volt / melyek voltak az(ok) a terület(ek), ahol Magyarország változást remélt NATO-tagsága révén, de az nem, vagy nem teljes mértékben vált valóra?

A Magyarország csatlakozási szándékát megerősítő népszavazás eredménye alapján joggal lehetett bízni abban, hogy nemcsak a politikai elit, hanem a közvélemény is tisztában van nemcsak a NATO-tagságból fakadó előnyökkel, hanem a kötelezettségekkel és az arányos tehervállalás követelményével is. Ahogy teltek az évek, szinte mindenki adottnak vette a katonai biztonságot, aminek egyenes folyománya lett a védelmi szféra háttérbe szorulása. A NATO-tagsággal együtt járó közös tehervállalást a műveleti részvétellel letudottnak vették, ezért az Országgyűlés illetve a Kormányok által elfogadott fejlesztési tervek és a biztosított források köszönő viszonyban sem voltak/vannak egymással. Hogy mennyire szabad prédának tekintették sokan a védelmi költségvetést, arra jó példa, hogy volt olyan év, amikor a képviselők a költségvetési vita során, mindent egybevetve, a védelmi költségvetésből

nagyobb összegű átcsoportosításra tettek javaslatot, mint annak tervezett összege volt.

Mit tekint a következő évek legnagyobb kihívásainak Magyarország NATO-tagsága szempontjából?

Vállalni a részünket a transzatlanti kapcsolat gyengülésének megakadályozásában. Mindenekelőtt annak kellett volna tudatosulnia már a tagságra való felkészüléstől kezdve, hogy Magyarország lesz NATO-tag, és nem csak a Magyar Honvédség. A feladataihoz mérten mélyen alulfinanszírozott Honvédség bizony jelentős lemaradásban van a NATO Stratégiai Koncepciójában, továbbá a hatályos Nemzeti Katonai Stratégiában megfogalmazott képességek kialakításában.

Az Ukrajnában történő események azonban arra készítetik a Szövetséget, hogy többet foglalkozzon elsődleges feladatával, a kollektív védelemmel. Egyre erősebbek azok a hangok, amik a védelmi kiadások csökkentésének megállítását, illetve növelését, és a nagyobb európai tehervállalást szorgalmazzák. Sok más országnak vannak hasonló gondjai, de a mi esetünkben nem látok reális esélyt arra, hogy a védelemre szánt forrásokat a szükséges mértékben növeljék. Már többször előfordult, hogy a védelmi kiadások növelését előirányzó kormányhatározatokat az éppen regnáló kormány figyelmen kívül hagyta, tehát az nem szentírás. Ha tartani akarjuk magunkat az EU maastrichti követelményeihez, akkor olyan területekkel kell forrásokért versenyezni, mint az egyébként is forráshiányos egészségügyi- vagy oktatási rendszer és mások; pedig e területek finanszírozásának nem szabadna ellentétpároknak lenni. A kérdést nem lehet úgy feltenni, hogy egészségügyre költünk, vagy a katonákra. Védelmi kiadásunk reálértéken évről évre kisebb, lemaradásunk csak nő, a 2016-tól tervezett védelmi költségvetés növelésének pedig egyelőre nem látni a reális gazdasági alapjait. Így nekünk is lesz sarunk abban, ha az egyébként általunk is igen csak szorgalmazott transzatlanti kapcsolatok az elégtelen európai tehervállalás okán lazulhatnak.

Személyesen Önnek mi a legmeghatározóbb élménye, emléke Magyarország NATO-tagságával kapcsolatban?

Helyettes, majd szakállamtitkárként talán egyedüli személy voltam a közzsférában, aki a hivatalban töltött közel 10 év során minden NATO csúcstalálkozón, védelmi miniszteri-, és számos külügyminiszteri ülésen részt vett. Mindig az ülésteremben és a történések helyszínein követtem a főtitkárokat, az állam- és kormányfőket, miniszterek megszólalásait; kiemelkedő személyiségekkel találkoztam, kezet fogtam Obama elnökkel a strasbourg-kehli csúcson; tehát minden bizonyára lenne miből válogatni. Ennek ellenére számomra NATO-tagságunk nem kiemelkedő jelentőségű történések láncolata vagy találkozások sokasága, amikből szemezgetni lehet, ezért a „legmeghatározóbb élmény” kitéletet meghagyom azoknak, akik nem ismerik a NATO-val kapcsolatos napi aprómunka kihívásait, vesződéseit, terheit és örömeit vagy

sokszor a frusztrációt, amivel szembesültünk munkánk során. Általam nagyra becsült, tanult és felkészült kollégáimmal minden nap arra törekedtünk, hogy az aktuális feladatokat sikeresen oldjuk meg.

Ha mégis említenem kellene egy számomra meghatározó élményt, nos, az az önbizalommal, a felkészültséggel kapcsolatos. Az isztambuli csúcstalálkozóra készülődve kollégáimmal, beleértve külügyes kollégáimat is, két kezdeményezést dolgoztunk ki, amiket a csúcstalálkozó keretében tartott védelempolitikai igazgatók ülésén megfelelő érvekkel alátámasztva előterjesztettem. Röviden, arra szólítottunk fel, hogy a biztonsági kihívások jelentős változása miatt ideje lenne hozzáfogni egy új stratégiai koncepció kidolgozásához, továbbá ezzel összefüggésben a NATO ambíciószintjének felülvizsgálatához. Az álláspontok megoszlottak; voltak, akik támogattak, de például amerikai kollégám az új koncepció kidolgozásának megkezdését csípőből elutasította (nincs idejük rá, több egyidejű válság kezelése nagyon lekötötte őket, mondták), de a kibontakozó vita végül is elvezetett az Átfogó Politikai Irányelvek kidolgozásához, aminek a jelentőségét nem lehet túlhangsúlyozni. Másik kezdeményezésünk is célba ért: az eredmény egy hosszas és széleskörű előkészítést követően elfogadott, új, a valós kihívásokhoz igazított ambíciószint lett. Sokan azt gondolják, hogy ilyen kezdeményezéssel nem illő egy kis/közepes ország képviselőjének előállni, és lehet, hogy igazuk is van, hiszen a ma hatályos Stratégiai Koncepció kidolgozásának is csak akkor fogtak neki, amikor már vezető európai és amerikai politikusok azt szorgalmazni kezdték (függetlenül attól, hogy a biztonságpolitikai helyzet változása azt megkövetelte volna már sokkal korábban). Ettől függetlenül joggal vélem, hogy volt munkatársaimmal együtt egy kis részt magunknak követelhetünk az említett eredményekből.

És végül, büszke vagyok arra, hogy a NATO szövetségi rendszerben végzett munkámat Andrassy Gyula díjjal ismerték el.

Magyarics Tamás, Magyarország dublini nagykövete

Mit tekint Magyarország 15 éves NATO-tagsága legfontosabb eredményeinek?

A NATO – az Európai Unió mellett – a legfontosabb szervezet, ami Magyarországot az atlanti közösséghez köti. Nyilvánvalóan, egy katonai szervezet esetében elsősorban a (hagyományos) biztonsági kihívások elleni védelem a legfontosabb, az ország területi integritásának és lakosságának védelme. Az 1990-es évek balkáni válságai „kézzelfogható” módon bizonyították be a NATO-partnerségi, majd tagsági viszony előnyeit, amennyiben megakadályozta (elejét vette) azok lehetséges áttérjedését Magyarország területére. Jóllehet a 21. századi Európában egyre kisebb a valószínűsége egy hagyományos fegyveres konfliktusnak, a washingtoni szerződés V. cikkelye továbbra is a magyar biztonságpolitika alappilléret képezi.

Magyarország NATO-tagsága, valamint a tagsághoz szükséges feltételek teljesítése elősegítette a magyar honvédség doktrinális, irányítási, strukturális és technikai átszervezését, modernizálását is. Mindezekre a NATO-tagság nélkül is szükség lett volna, de a (jövendő) tagság felgyorsította ezeket a folyamatokat. A NATO-tagokkal való kompatibilitás és együttműködési képesség követelménye mindenképpen jótékony hatást gyakorolt a magyar védelmi erők szervezésére, vezetésére és felszereltségére. Rendkívül fontos tapasztalatokat szerzett a magyar honvédség állománya minden szinten a különböző közös kiképzéseken, gyakorlatokon és missziókban a modern katonai feladatok ellátásában a harcoló alakulatok támogatásától kezdve a logisztikai támogatáson át a békefenntartó műveletekig.

A NATO a külső biztonságot egyrészt az elrettentő képességével, másrészt a térségben azzal is erősítette, hogy a Magyarországgal közvetlenül szomszédos államok közül már eddig is felvett többet (Horvátország, Románia, Szlovákia, Szlovénia), és a tágabb szomszédságban található országok közül is több a szövetség tagja lett, míg a többiek csatlakoztak a partnerségi programhoz. Ezzel Magyarország nagy részben „beágyazódott” a szövetségbe és a határai mentén megszűntek a hagyományos biztonsági kihívások.

Véleménye szerint mi volt a legjelentősebb probléma, mellyel Magyarország szembesült NATO-tagsága kapcsán?

Magyarország feladata, mint minden más tagországé a NATO-n belül, a saját védelem biztosítása a képességekhez mérten a lehető legnagyobb mértékben, valamint a szövetségi tagságból eredő kötelezettségek végrehajtása, ugyancsak a lehetőségekhez mérten, a NATO különböző misszióiban. A felajánlások és azok teljesítése nem volt mindig összhangban, és ennek kihatásai nem csupán katonai téren jelentkeztek.

A NATO-tagságból adódó feladatok maradéktalan ellátását mindenek előtt a védelmi ágazat folyamatosan csökkenő költségvetési támogatása akadályozta. A magyar kormányok a csatlakozásnál tett költségvetési vállalásokat egyszer sem voltak képesek teljesíteni; a kívánt GDP-arányos 2 százalékos védelmi költségvetés soha nem valósult meg. Sőt, a 2008-as gazdasági válság nyomán csökkenő GDP miatt a honvédségre fordított GDP-arányos kiadások további veszteségeket szenvedtek el. Noha a fegyveres erőkre fordított költségvetés GDP-arányos összege csak az ún. *input* egyik, bár nagyon fontos eleme, és a fegyveres erők teljesítményének az igazi fokmérője az *output*, egy krónikusan alulfinanszírozott Honvédség – értelemszerűen – nem mindenben tud megfelelni az elvárásoknak.

A megfelelő honvédelmi költségvetés hiánya részben a szektort amúgy megillető politikai figyelemből hiányából adódik. Miközben a magyar politikai élet egyik kevés konszenzusos területe a NATO-tagság támogatása, a Honvédelmi Minisztérium politikai vezetését alkalmanként belpolitikai és/vagy koalíciós megfontolások alapján választották a különböző kormányok. Ez egyrészt egyfajta „maradék”-szemléletet tükrözött politikai téren, másrészt megnehezítette a Minisztérium politikai és szakmai vezetésének összhangját, valamint a NATO-n belül Magyarország tárgyalási pozícióit és megítélését veszélyeztette. A politikai vezetés részéről alkalmanként tapasztalható nem kellő figyelem okai között a politikai és gazdasági átmenet nehézségeit lehet elsősorban megemlíteni; az átalakulás/átalakítás feszültségekkel járt gazdasági és társadalmi téren egyaránt, és a NATO-tagságot a politikai elitben és a közvéleményben is többen úgy értékelték, hogy nincs szükség nagyobb magyar erőfeszítésekre/hozzájárulásra védelmi téren.

Véleménye szerint milyen területeken tudta Magyarország a legnagyobb hatást gyakorolni a Szövetségben?

Egy korabeli mondás szerint a NATO hamarabb lépett be Magyarországra, mint ahogy Magyarország a NATO-ba. A NATO AWACS-gépei már 1992-ben Magyarországról felszállva ellenőrizték Bosznia-Hercegovina légterét. Kaposvár/Taszár 1995-től logisztikai bázisává vált az IFOR-misszióknak. Ez a „tény” Magyarország geopolitikai helyzetéből adódott, és lényegében Magyarországnak ez a különleges helyzete még mindig releváns. Délkelet- és Kelet-Európa továbbra is

meglehetősen instabil térségeknek számít biztonsági, politikai, gazdasági, társadalmi, etnikai és vallási szempontból egyaránt, bár hozzá kell tenni, hogy Magyarország 1990-es évekbeli kitűntetett szerepe annyiban módosult (gyakorlatilag csökkent), hogy most már több délkelet-európai (balkáni) állam a Szövetség tagja.

A fentiek értelmében Magyarország a legnagyobb hozzájárulást a Szövetséghez való csatlakozás előtt és közvetlenül azután tudta tenni a nyugat-balkáni válságok alatt. A Szerbia ellen Koszovó miatt indított NATO-akciók esetében az Orbán-kormány különleges kockázatot és felelősséget vállalt az újvidéki magyarok érintettsége miatt 1999 tavaszán; az ekkor és korábban nyújtott befogadó nemzeti támogatás komoly mértékben megalapozta Magyarország *bona fides*-ét a Szövetségen belül.

Véleménye szerint melyik volt / melyek voltak az(ok) a terület(ek), ahol Magyarország változást remélt NATO-tagsága révén, de az nem, vagy nem teljes mértékben vált valóra?

Magyarország elsősorban biztonsági garanciákat várt a Szövetségtől, valamint ezen túlmenően segítséget az atlanti közösségbe való betagozódásra. Ez a két alapvető cél maradéktalanul teljesült. Magyarország a véleményem szerint továbbá megkapta azt a szakmai segítséget és tanácsadást, amelyek lehetővé tették a magyar honvédség átalakítását a modern követelményeknek megfelelően. (Ott, ahol ez még nem teljes mértékben sikerült, nem a NATO-szövetségesek mulasztása az ok.)

Egyes politikai szereplők és a közvélemény egy – kisebb – része a NATO-tagságtól mindössze a hidegháborús területvédelmi garanciákat várta; számukra a Szövetség hidegháború utáni „területen kívüli” missziói, és az azok alapját képező új, kiterjesztett biztonság-felfogás nehezen elfogadható.

Mit tekint a következő évek legnagyobb kihívásának Magyarország NATO-tagsága szempontjából?

Annak ellenére, hogy a kormány határozatot hozott a honvédelmi kiadások fokozatos emelésére, Magyarország még mindig messze elmarad a Szövetség által megkívánt GDP-arányos védelmi költségvetéstől. Mindez azt jelenti, hogy a belátható időn belül nem sikerül kellőképpen modernizálni a különböző fegyvernemeket; a költségvetésen belüli ideális arányokat (40:30:30) nem sikerül megvalósítani. A képességihiányok továbbra is megnehezíthetik a Szövetség többi tagjaival az együttműködést.

Személyesen Önnek mi a legmeghatározóbb élménye, emléke Magyarország NATO-tagságával kapcsolatban?

A Magyar Atlanti Tanács (MAT) tagjaként intenzív tájékoztatási munkát végeztem, sok mindenkivel együtt, az 1999. márciusi csatlakozás előtt. Számos lakossági fórumon, pódiumbeszélgetésen vettem részt, előadásokat tartottam és

összefoglalókat írtam a NATO létrejöttéről, céljairól, értékrendszeréről és, természetesen arról, hogy Magyarország mit remélhet és kaphat a tagsággal, illetve milyen kötelezettségeket és jogokat ró rá a tagság. Később a MAT főtitkáráként (2000-2001) folytattam a NATO magyarországi *public diplomacy*-jában a részvételt és, bizonyos mértékben, irányítottam is azt. Rendkívül fontosnak tartotta a MAT Ifjúsági Tagozatával az együttműködést, hiszen kiemelt fontosságú a fiatalabb korosztályok bevonása a NATO-val kapcsolatos tevékenységekbe. Több éven keresztül képviseltem a MAT-ot az *Atlantic Treaty Association (ATA)* oktatási bizottságában, és a testület alelnöki posztját is betöltöttem egy ideig. A Bizottság megpróbálta összehangolni a tagállamokban a közép- és felsőfokú oktatási rendszerekben a NATO-val kapcsolatos tájékoztató tevékenységet, továbbá kiadványokkal segíteni az ebben a munkában résztvevő oktatókat.

Magyarország NATO-tagságával kapcsolatos másik személyes élményem némileg közvetett, amennyiben 2013-2014-ben a dublini magyar nagykövetség látja el a NATO *Contact Point Embassy* feladatait. A CPE-k a NATO partnerországaiban működnek és a tagországok önkéntesen vállalnak CPE-szerepet. A feladatuk a NATO-val, illetve elsősorban az Atlanti-térség biztonságpolitikájával kapcsolatos tájékoztatás, az adott partnerországba látogató NATO-tisztviselők megbeszéléseinek elvégzése és a többi NATO-tagállam követségeinek tájékoztatása a fogadó ország és a NATO kapcsolatairól. Ennek során, többek közt, a CPE-követség szervezi a NATO évenkénti partnerségi program felülvizsgálatára (*PARP Review*) érkezett delegáció és a követségek illetékes munkatársainak a találkozóját.

**Siklósi Péter védelempolitikáért és
védelmi tervezésért felelős helyettes államtitkár**

Mit tekint Magyarország 15 éves NATO-tagsága legfontosabb eredményének?

A NATO-csatlakozást az elmúlt negyed század egyik legmeghatározóbb eseményeként értékelhetjük, ami mérföldkő volt a rendszerváltáskor célként kitűzött, a Nyugathoz való visszaintegrálódás elérésében. Ne feledjük, hogy tagjai lettünk egy olyan „elit klubnak”, amely nemcsak biztonságunk egyik legfőbb garanciája, hanem amelynek révén mi magunk is befolyásolni tudjuk a transzatlanti térség biztonságát érintő döntéseket, ezáltal képesek vagyunk szerepet vállalni a világpolitika történéseiben.

A nagyobb érdekérvényesítő képesség mellett tagságunk számos gyakorlati előnnyel is járt. A NATO védelmi tervezési folyamatában való részvétel révén Magyarországon is egy hatékony védelmi tervezési rendszert tudtunk meghonosítani. A Szövetség műveleteiben történő részvétel által katonáink éles harctéri tapasztalatokra tettek szert, ami jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy a Magyar Honvédség ütőképesebb haderővé váljon.

Véleménye szerint mi volt a legjelentősebb probléma, mellyel Magyarország szembesült NATO-tagsága kapcsán?

A NATO alapját jelentő kollektív védelemben történő részvétel, valamint a Szövetség kooperációra épülő struktúrája olyan új, a nemzeti gondolkodáson túlmutató hozzáállást követelt meg, amiről korábban nem rendelkezhattünk kellő tapasztalattal. Az „agyak átállítása” évtizedes folyamat eredményeként valósult meg, a Szövetségen belüli együttműködés a kezdetekkor nehézségekbe ütközött. Az együttműködésre épülő mentalitás elsajátítása nem történhetett meg egyik pillanatról a másikra, de az időközben megszerzett nemzetközi tapasztalatainknak köszönhetően mára a Magyar Honvédség egyre szélesedő rétege vesz részt sikeresen a Szövetségen belüli kooperációban.

Véleménye szerint milyen területeken tudta Magyarország a legnagyobb hatást gyakorolni a szövetségben?

Arra, hogy Magyarország érdemben hozzá tudjon járulni a Szövetség céljainak eléréséhez, nem kellett sokat várni. Csatlakozásunkat követően néhány nappal kezdődött el a NATO Jugoszlávia elleni légi hadjárata, és régióbeli ismereteink, illetve a magyar hírszerzéstől kapott információk jelentős hozzáadott értékkel bírtak a művelet sikere szempontjából. A katonai szerepvállalás mellett azonban politikai téren is hatással voltunk a Szövetségben zajló folyamatokra. A NATO konszenzusra épülő döntéshozatali struktúrájának köszönhetően ugyanis nem szülehetnek olyan döntések, amelyek figyelmen kívül hagyják a magyar álláspontot. Csatlakozásunk óta folyamatosan érvelünk a Szövetség „nyitott ajtók politikájának” fenntartása mellett, és sikeresen képviseltük, hogy a Szövetség a Nyugat-Balkán stabilizálását továbbra is kiemelten kezelje, a térség nyugati közeledését pedig eredményesen segítse. A közös képességfejlesztés terén is élen jártunk, amikor jóval az Okos Védelemről szóló koncepció meghirdetése előtt egyik élharcosa voltunk a pápai Stratégiai Légiszállítási Képesség kialakításának, ami azóta is a többnemzeti együttműködés egyik legsikeresebb példája.

Véleménye szerint melyik volt / melyek voltak az(ok) a terület(ek), ahol Magyarország változást remélt NATO-tagsága révén, de az nem, vagy nem teljes mértékben vált valóra?

Úgy gondolom, hogy a NATO-tagsággal kapcsolatban nem voltak téves feltételezéseink. Természetesen a jó felkészülés ellenére is szembesülnünk kellett nehézségekkel, ami elsősorban abból fakadt, hogy nem ismertük a gyakorlatban kellő mélységben a NATO napi működését. Az elmúlt másfél évtized alatt azonban megszereztük azokat a tapasztalatokat, amelyek a magyar érdekek hatékonyabb képviseléséhez szükségesek, így ezek a kezdeti nehézségek mára már egyáltalán nem jellemzőek.

Mit tekint a következő évek legnagyobb kihívásainak Magyarország NATO-tagsága szempontjából?

A NATO a nagyszabású válságkezelő műveletek befejezésével más kihívások elé néz, amihez Magyarországnak és a Magyar Honvédségnek is alkalmazkodnia kell. Fel kell mérnünk, milyen reakciókat igényel a Szövetségben az Ukrajnában, illetve Oroszországban kialakult helyzet, politikai és doktrinális szinten, de akár a haderőfejlesztés területén is. Magyarország számára mindettől függetlenül is fontos, hogy az állandóan változó kihívásokat kezelni képes haderőt építsünk, ezért a tudatos tervezés és a megfelelő képességek fejlesztése a következő évek kiemelt feladata. Ehhez jó alapot nyújt, hogy a Kormány döntése alapján 2016-tól fokozatosan, előre prognosztizálható módon növekedni fognak a védelemre

fordítható erőforrások. A mindenkori honvédelmi vezetés felelőssége, hogy azokat az ország és egyben a NATO célkitűzéseivel összhangban lévő képességek fejlesztésére fordítsa.

Személyesen Önnek mi a legmeghatározóbb élménye, emléke Magyarország NATO-tagságával kapcsolatban?

Bár a NATO-ról gyermekkorom híradásainak köszönhetően már korán ismereteket szereztem, az akkori külpolitikai orientáció alapján aligha képzelhettem, hogy egyszer én is tagja lehetek annak a miniszterelnök úr által vezetett delegációnak, amelyik 1999 márciusában részt vett Brüsszelben a csatlakozási ünnepségen. Nehezen lehet leírni azt a történelmi pillanatot, ahogy az ünnepséget figyelve ott álltunk az általam sokáig csak televízión keresztül látott helyszínen, előttem félkörben a tagországok zászlói, mögöttem pedig a Szövetség híres jelképe, a NATO-csillag. A magyar zászló felvonását látva akaratlanul is megfogalmazódott bennem az ország „hazaérkezésének” gondolata. Elégedettséggel töltött el a tudat, hogy Magyarország visszaszerezte méltó helyét a világban a nyugati államok közösségében.

Martonyi János külügyminiszter

Mit tekint Magyarország 15 éves NATO-tagsága legfontosabb eredményeinek?

Új tagállamból 15 év alatt a NATO „rendes tagjává” váltunk, emancipálódtunk. Hatalmas felelősség nyugodott rajtunk 1999-ben: Csehországgal és Lengyelországgal együtt bizonyítanunk kellett a bővítéssel kapcsolatos előzetes félelmek megalapozatlanságát. Mi mindig tudtuk, hogy közös értékeink alapján a „transzatlanti családhoz” tartozunk, de tettekkel kellett demonstrálnunk, hogy vagyunk olyan jók, mint az alapító vagy később csatlakozott NATO-tagok; érdemesek vagyunk a bizalomra és érdemben hozzá tudunk járulni a közös erőfeszítésekhez, legyenek azok politikai vagy katonai természetűek. Igazolnunk kellett az 1995-ös bővítési tanulmányban foglaltak érvényességét, vagyis azt, hogy a NATO bővítése a demokrácia, a stabilitás és a biztonság kiterjesztését eredményezi, és hozzájárul nem csupán az európai kontinens, de az egész transzatlanti térség biztonságához, összességben pedig az egységes, szabad Európa eszméjének megvalósulásához. Sikerünket igazolja, hogy az 1997-99-es bővítési kört 2004-ben és 2009-ben két további bővítési hullám követte, azaz 1999 óta összesen 12 szövetséggel erősödött a NATO. A három ország NATO-beli sikere közvetve hozzájárult az EU-integrációhoz is. Összességében az elmúlt 15 évben nem csupán a külső elvárásoknak feleltünk meg, de saját stratégiai jövőképünk megvalósulásához – azaz minél több szomszédunk teljesítse a feltételeket és váljék NATO/EU-taggá vagy ezek szoros partnerévé – is sikerült közelebb kerülnünk.

Véleménye szerint mi volt a legjelentősebb probléma, mellyel Magyarország szembesült NATO-tagsága kapcsán?

Jóllehet a taggá válás egyszeri jogi aktus, a tagság maga folyamat. Ez egyaránt igaz a taggá váló országra és a szervezetre. Minden tagállam szembesül azzal a problémával, hogy meg kell határoznia saját ambíciószintjét: mit szeretne elérni a NATO-ban, mire szeretné felhasználni tagságát, milyen nemzeti prioritásai vannak, és azokat miként kívánja képviselni, érvényre juttatni. Ne feledjük, hogy a taggá válást követő 12. napon kezdődött meg a NATO koszovói légi akciója, amely azonnali kihívás elé állította Magyarországot, és amelyet sikerrel vettünk.

A NATO maga is „mozgó célpont”, a Szövetség politikai és katonai szervezet, amely 1949-es megalakulása óta folyamatosan átalakul és alkalmazkodik – méghozzá a jelek szerint sikeresen – a gyakran gyorsan változó nemzetközi biztonsági környezethez. Politikai oldalon tisztában kell lennünk saját stratégiai céljainkkal, lehetőségeinkkel és korlátainkkal. Ezt a kihívást sikerrel vettük: sokat tanultunk, leküzdöttük a „gyerekbetegségeinket”, magabiztos, érett tagok vagyunk. A döntéshozatal, a magyar biztonságpolitikai gondolkodás és kultúra jelentősen fejlődött a taggá válás óta. A Szövetség katonai átalakulásának követése – miközben ne felejtkezzünk meg az afganisztáni és balkáni műveleti lekötöttségről – még a komoly erőforrásokkal rendelkező tagállamoknak is jelentős kihívást jelent, de különlegesen nehéz feladat a védelmi szektor egészének átalakításával küzdő tagállamnak. A magyar védelmi teljesítmény, műveleti részvétel folyamatos szinten tartása volt talán a legjelentősebb kihívás – különösen a legutóbbi évek gazdasági válsága közepette.

Véleménye szerint milyen területeken tudta Magyarország a legnagyobb hatást gyakorolni a Szövetségben?

Magyarország taggá válása napjától aktívan hozzájárult a Szövetségen belüli konszenzusépítéshez és közös gondolkodáshoz. Tudatosan törekedtünk arra, hogy az esetlegesen felmerülő vitás kérdésekben – és mondhatni volt jó néhány az elmúlt 15 évben – mindig konstruktívan és kiegyensúlyozó szerepben nyilvánuljunk meg, hozzájárulva azok megoldásához és ezzel is erősítve a belső kohéziót. Mindezt természetesen nemzeti érdekeink képviselésével összhangban kellett megtenni. A taggá válást megelőzően voltak aggódó hangok, amelyek a Szövetség egységét és működőképességét féltették a bővítéstől, az újaktól. Ezeket sikerült látványosan megcáfolni: az új tagok hozzáadott értéket jelentenek a NATO-nak. Magyarország különösen a Nyugat-Balkánnal kapcsolatos sajátos ismeretanyagával járult hozzá, illetve befolyásolta sikeresen a Szövetségen belüli gondolkodást. Fontos eredmény, hogy az afganisztáni szerepvállalás és a NATO globális nyitása mellett a Nyugat-Balkánt sikerült továbbra is a NATO stratégiai fókuszában tartanunk; a bővítés – mint téma – felmerülésekor pedig minden szem azonnal a magyar képviselőre szegeződik. Ezek „magyar témává” váltak, amelyekben véleményünk mindig markáns és előremutató. De semmiképpen sem vagyunk egysíkúak: Magyarország számos más témában és területen is aktívan megnyilvánul. Ki kell emelnem a NATO megújulásához és modernizációjához (transzformációjához) tett hozzájárulásunkat, amelynek konkrét példája a pápai C-17-es stratégiai légiszállítási projekt. Az új típusú kihívások témakörei közül a kiberbiztonságban játszunk komoly szerepet. Kiváló magyar karrierdiplomáták dolgoznak a NATO nemzetközi titkárságán – ez elismerés a magyar diplomáciának – és a nemzetközi katonai törzsben is.

Véleménye szerint melyik volt / melyek voltak az(ok) a terület(ek), ahol Magyarország változást remélt NATO-tagsága révén, de az nem, vagy nem teljes mértékben vált valóra?

A NATO sikerének egyfajta „hátulütője”, hogy Magyarországon – de szinte minden európai országban – a társadalom többsége adottnak, magától értetődőnek veszi a biztonságot. Ez egyrészt igen fontos eredménynek és sikernek tekintendő: békében élünk. Ugyanakkor éppen emiatt egyre kevesebb figyelmet kapnak a biztonság- és védelempolitikai megfontolások, amelyeknek egyenes következménye a védelmi költségvetések (a gazdasági válság hatásain túlmutató) csökkenő tendenciája. Sokan meglepednek arról, hogy a biztonság fenntartása folyamatos befektetést igényel és a történelem „nem ért véget”. Mint azt a közvetlen régióinkban zajló események is jelzik, a biztonság és védelem kérdését nem szabad elhanyagolni, és ezt a NATO-tagság teremtette „biztonság és kényelem” mellett tudatosítani kell a társadalomban. Ezért is köszönöm a megszólalási lehetőséget e fórumon.

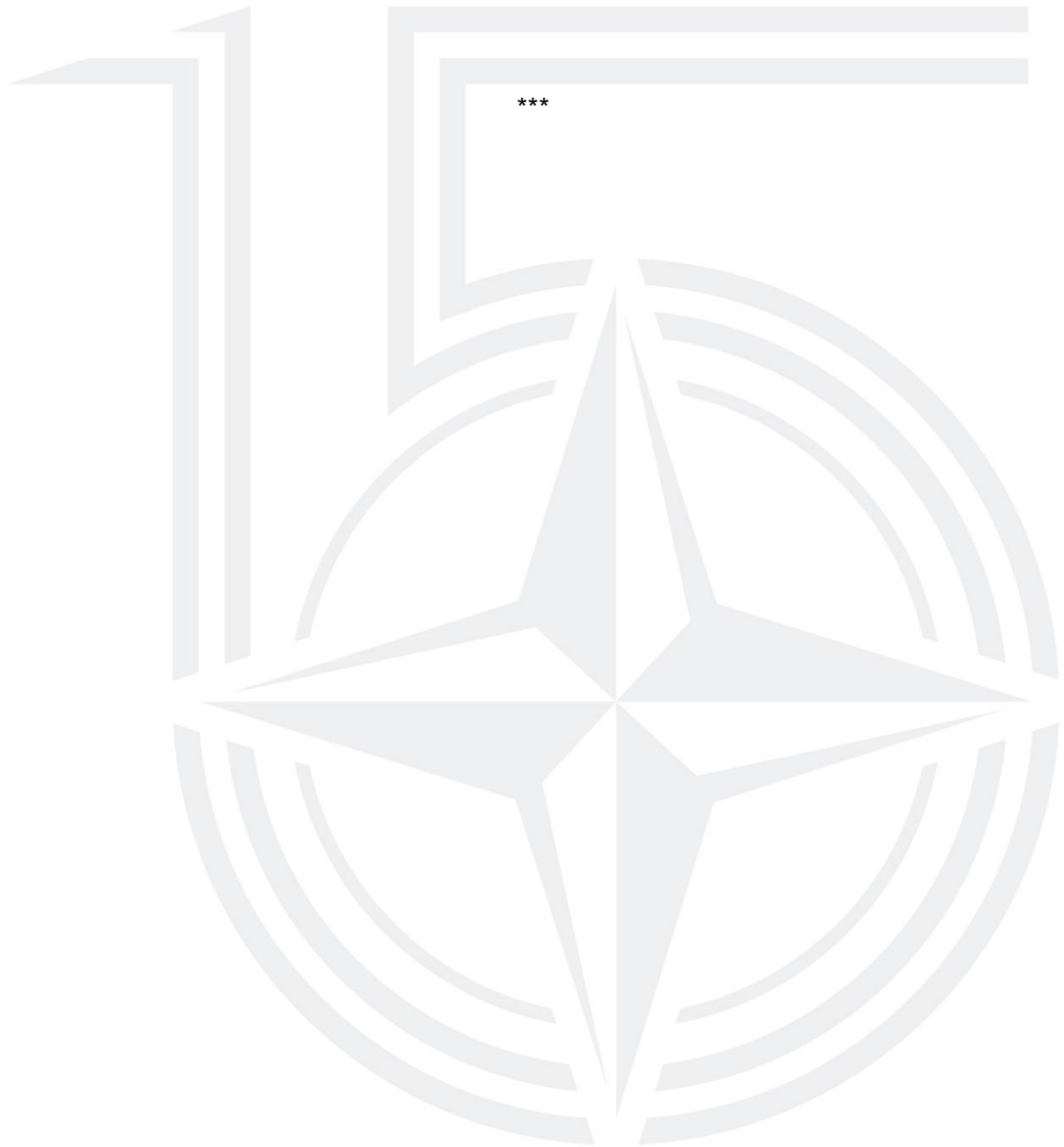
Mit tekint a következő évek legnagyobb kihívásának Magyarország NATO-tagsága szempontjából?

Magyarország számára kiemelt érdek a transzatlanti kapcsolat megerősítése, az Európa iránti amerikai elkötelezettség, és ennek fontos részeként az Egyesült Államok európai katonai jelenlétének fenntartása. Mindez csak úgy biztosítható, hogy ha az európai tagállamok, köztük Magyarország Washington megbízható partnerei maradnak – ellenkező esetben a térség tartósan háttérbe szorul az Egyesült Államok napirendjén. Mindez megköveteli az egyenlőbb teherviselést, a markánsabb európai szerepvállalást, a NATO és az EU szorosabb együttműködését. Mivel Magyarországnak – saját tapasztalatai alapján is – kiemelt érdeke a Szövetség további bővítése a velünk szomszédos vagy hozzánk közeli térségek országaival, komoly kihívást jelent a NATO-tagállamok jelentős részében tapasztalható bővítési fásultság ellensúlyozása, a kérdés iránt szkeptikus, kevésbé empatikus szövetségesek meggyőzése a további bővítés szükségességéről. Fontos felhívunk a figyelmet arra, hogy a Szövetség globális szerepvállalásával, partnerségi körének bővülése közepette sem feledkezzen meg a vele szomszédos, értékeit osztó partnerországokról, amelyek bizonyították elkötelezettségüket a NATO által képviselt értékek iránt. A Szövetség hitelességének, hatékonyságának fenntartása megköveteli tagállamaiktól képességeik fejlesztését, annak érdekében, hogy a jövőben is megőrizhesse relevanciáját.

Személyesen Önnek mi a legmeghatározóbb élménye, emléke Magyarország NATO-tagságával kapcsolatosan?

Nagyon szívesen emlékszem vissza arra a pillanatra, amikor 15 évvel ezelőtt, 1999. március 12-én a Missouri állambeli Independence város Truman elnökről elnevezett könyvtárában Jan Kavan cseh és Bronisław Geremek lengyel külügyminiszterrel

együtt letétbe helyezték a három ország NATO csatlakozási okiratát, beteljesítve a taggá váláshoz szükséges jogi procedúrát. Albright amerikai külügyminiszter asszony – akinek közismerten erős közép-európai gyökerei vannak – beszédében így emlékeztetett a pillanat történelmi voltára: „Igazi szövetségesekké váltatok: hazaérkeztetek.”

Hende Csaba honvédelmi miniszter

Mit tekint Magyarország 15 éves NATO-tagsága legfontosabb eredményeinek?

A NATO-hoz történt csatlakozásunk történelmi léptékekkel mérve is rendkívüli fontosságú esemény. A tagság elnyerésével a világ legerősebb katonai szövetségéhez csatlakoztunk, valamint ismételten elfoglalhattuk helyünket a fejlett nyugati demokráciák között. NATO-tagságunk az újra szabaddá vált Magyarország komoly elismerése volt. Óriási sikerként könyvelhetjük el, hogy helyünk van az asztalnál, Magyarország jelen van és befolyással bír a nemzetközi közösség legfontosabb politikai és védelmi szövetségének döntéshozatalára.

Ami a csatlakozás óta eltelt eredményeinket illeti, szerencsére hosszú a lista. Sikerült a magyar kül- és biztonságpolitika egyik prioritásaként kezelt nyugat-balkáni régió stabilitását megerősíteni. Ebben fontos szerepet játszottak a NATO műveletei és a Szövetség Nyitott Ajtók politikája. Büszkék vagyunk arra, hogy az elmúlt tizenöt év alatt olyan stratégiai jelentőségű programok települtek Magyarországon, mint a Pápán C-17-es óriásgépek formájában települő Stratégiai Légiszállító Képesség. Említhetném továbbá a NATO Egészségügyi Kiválósági Központját Budapesten, mely szintén a Szövetség számára fontos területen tud hozzáadott értéket biztosítani. Ki kell emeljem az Afganisztánban, illetve a többi műveletben megszerzett interoperabilitást, a különleges műveleti képesség kialakítását, valamint a szlovén légtér védelméhez történő magyar hozzájárulást.

Véleménye szerint mi volt a legjelentősebb probléma, mellyel Magyarország szembesült NATO-tagsága kapcsán?

A legjelentősebb kihívásnak a NATO tagsághoz szükséges mentalitásnak a Magyar Honvédségen belül történt meghonosítását tekintem, melynek megvalósításához hosszú éveknek kellett eltelnie. A folyamatot számottevően felgyorsította, hogy az elmúlt tizenöt esztendőben a Magyar Honvédség állományának jelentős hányada vett részt NATO-műveletekben, valamint teljesített szolgálatot a NATO különböző parancsnokságain. Sokat segített emellett, hogy részt vehettünk a NATO, illetve a Szövetségesek által felajánlott tanfolyamokon, képzéseken. A probléma

leküzdésének egyik látványos példája, hogy magyar katonák vezetnek egy amerikaiakból is álló különleges műveleti csoportot Afganisztánban.

Véleménye szerint milyen területeken tudta Magyarország a legnagyobb hatást gyakorolni a Szövetségben?

Másfél évtized aktív magyar szerepvállalása és Magyarország érdekérvényesítésének talán legnagyobb sikere, hogy a Szövetség máig elkötelezett maradt és jelentős részt vállal a Balkán stabilizációjában. Történt ez annak ellenére, hogy a 2001. szeptember 11-i merényletekkel jelentős hangsúlyeltolódás következett be a NATO politikájában. Az elmúlt évtizedben a Szövetség globális kitekintésűvé vált, és erőfeszítésének fókuszja Afganisztánra helyeződött. Az afganisztáni szerepvállalás mellett a NATO csapatok továbbra is Koszovóban állomásoznak, és a Szövetség bővítése is tovább folytatódott. A Balkán stabilitását számottevően erősítette két nyugat-balkáni állam (Horvátország, Albánia) felvétele a Szövetségbe. Ki kell továbbá emelni Szerbia 2006-os csatlakozását a NATO Partnerség a Békéért programjához, melynek megvalósításában Magyarország szintén aktív szerepet vállalt.

Véleménye szerint melyik volt / melyek voltak az(ok) a terület(ek), ahol Magyarország változást remélt NATO-tagsága révén, de az nem, vagy nem teljes mértékben vált valóra?

Nem tudok olyan területet megnevezni, ahol nem váltak valóra a NATO tagságunkkal kapcsolatos elvárásaink. Ez egyértelmű jele annak, hogy csatlakozási stratégiánkat helyes prioritások alapján határoztuk meg, és a realitások figyelembe vételével készültünk fel NATO-tagságunkra.

Mit tekint a következő évek legnagyobb kihívásának Magyarország NATO-tagsága szempontjából?

Magyarország biztonságának sarokköve NATO-tagságunk. Legnagyobb kihívásnak azt tartom, hogy a transzatlanti kapcsolat továbbra is olyan szoros maradjon, mint a korábbi években. Az Egyesült Államok figyelme egyre kevésbé irányul Európa felé, és a védelmi kiadások jelentős csökkenése felszínre hozta a Szövetségen belüli feszültségeket. Nyilvánvalóvá vált, hogy Európának többet kell tennie biztonságáért. Az európai szövetségeseknek meg kell állítania, majd emelnie kell a védelemre fordított kiadásokat, valamint erősítenie kell a regionális együttműködéseket. Ha ez nem valósul meg, akkor fennáll annak veszélye, hogy a transzatlanti kapcsolat meggyengül és a NATO hatékonysága csökken. A jelenlegi és a várható biztonsági környezet figyelembevételével alapvető érdekünk, hogy ez ne következzen be.

Személyesen Önnek mi a legmeghatározóbb élménye, emléke Magyarország NATO-tagságával kapcsolatban?

Máig meghatározó emlék, hogy igazságügyi államtitkárként a NATO tagságunkkal kapcsolatban szükségessé vált alkotmánymódosításról szóló hatpárti tárgyalásokat vezethettem 1998-ban. Ezért az akkori honvédelmi miniszter a „NATO Csatlakozásért Emlékérem” kitüntetésben részesített, egyúttal tartalékos honvéd ezredessé léptetett elő.

**Szenes Zoltán ny. vezérezredes, tanszékvezető
egyetemi tanár, volt vezérkari főnök**

Mit tekint Magyarország 15 éves NATO tagsága legfontosabb eredményeinek?

A NATO-tagság lehetővé tette a magyar biztonság- és védelempolitika gyökeres megváltozását, a területvédelmi koncepció felváltását a nemzetközi béke és biztonsághoz való hozzájárulás aktív politikájával. A NATO-tagság eredménye továbbá az *állandó tanulás*, amellyel a szövetséget és a nemzetközi együttműködést elsajátítjuk, formáljuk és alakítjuk – nemzeti érdekeinknek megfelelően. Mert nem szabad elfelejteni, hogy a NATO demokratikusan működő szervezet, ahol meg kell küzdeni a saját céljainkért, törekvéseinkért és érdekeinkért. Ilyen típusú tapasztalatokat a Varsói Szerződésben nem tudtunk szerezni. Ez a tanulás lassan, de folyamatosan megváltoztatta a katonai erő alkalmazásával kapcsolatos döntéshozatalt (ma már nem félünk harci feladatokat felvállalni), új jogalkotást hozott (alaptörvénytől a honvédelmi törvényen át a doktrínáig), saját képére formálta a haderőt (a NATO-kompatibilitás és interoperabilitás minden haderő-átalakításnak lényeges szempontja volt). Fontos aláhúzni a tanulás állandó, megszakítatlan jellegét, hiszen újabb és újabb generációk lépnek be a politikai elitbe, közigazgatásba és haderőbe, akiknek nemcsak az angol nyelvtudást kell elsajátítani, hanem „meg kell tanulni a NATO-t is”.

Véleménye szerint mi volt a legjelentősebb probléma, mellyel Magyarország szembesült NATO-tagsága kapcsán?

NATO-tagságunk problémái összetettek, amelyek a *kezdeti túlvállalásokból*, a *krónikus alulfinanszírozottságból* és a *szakpolitikai változásokból* fakadnak. Sajnos lelkesedésből és ismerethiányból már olyan vállalásokat tettünk a tagság kezdetén, amelyeket (például a kollektív védelmi felajánlások) még ma sem tudtunk teljesíteni. Ezek a problémák a NATO hosszú távú tervezési és „ellenőrzési” eljárásai miatt folyamatosan megterhelik a magyar védelempolitikát, amely minden kormányzatot érint, politikai hovatartozás nélkül. A túlvállalási gondok sokszor nehéz, extrém döntésekre (a tervezési ciklusból való kilépés, felajánlások visszavágása, elnapolása vagy törlése) kényszerítik az aktuális honvédelmi kormányzatot. A csapdahelyzetből való kitörés egyik konszenzusos megoldása a haderő „kétsebességes” fejlesztése lett, amely prioritizálta a mindenkoros missziók végrehajtását, és a maradványelvre

„ítélte” a haderő technikai modernizációját. A másik nagy probléma a haderő elégtelen finanszírozása, amely közvetlenül (a vállalatoknál és a teljesítésnél) és közvetve (a képességfejlesztéseknél) kihat a NATO tagságunkra. Bár a NATO ösztönzi a tagországokat a nagyobb teherviselésre, ma reálértékben lényegesen kevesebbet költünk a védelemre, mint a taggá váláskor. A költségvetési szinten tartás állandó egyensúlyozást igényel a tárca vezetésétől, és arra ösztönöz, hogy mindig csak a legfontosabb és legégetőbb feladatokra költson pénzt. Végül visszatérő problémát jelentenek a szakpolitikai változások, „cikk-cakkok”, amelyek a kormányváltásokat kísérik. A 15 éves NATO-tagságunk paradoxonja tehát az, hogy amíg a szövetségi tagságunk egyrészt lehetővé tette a haderő csökkentését (a mai honvédség éppen fele az 1999 évinek), másrészt irányt és határt is szab az átalakításoknak, hiszen az újabb és újabb biztonsági kihívások és fenyegetettségek transzformálásával a szövetség meghatározó módon befolyásolja a Magyar Honvédség átalakítását és fejlesztését.

Véleménye szerint milyen területeken tudta Magyarország a legnagyobb hatást gyakorolni a Szövetségben?

Magyarország – Görögországgal, Belgiummal, Portugáliával, Csehországgal és Bulgáriával együtt – az úgynevezett „tízmilliós klubhoz” tartozik a 28 tagú szövetségben, de súlyát és szerepét mégsem a nemzeti rangpozíciója, hanem a *kormányzati prioritások, a döntéshozatali rendszerben való részvétele, illetve a műveletekben és fejlesztésekben vállalt hozzájárulás mértéke* határozza meg. Magyarország végig fontos alakítója volt a NATO Balkán-politikájának, amely még a NATO-tagságunk előtt kezdődött, majd a balkáni műveleteken át folytatódott. Napjainkban például azért küzdünk a térség stabilizációját fontosnak tekintő országokkal együtt, hogy a szeptemberi walesi csúcson folytatódjék a NATO bővítési politikája, és Montenegró meghívást kapjon a szövetségbe. Mivel Magyarország az elmúlt 15 évben folyamatosan jól teljesített a békeműveletekben, a műveleti kérdésekben többször hangsúlyos szerepet kaptunk, különösen, amikor gyorsan és kellő időben, vagy hiányzó képességterületeken tettünk felajánlásokat. Katonai vonatkozásban a magyar műszaki, őrzés-védelmi, logisztikai, egészségügyi és különleges műveleti tapasztalatokat emelném ki, amelyeket a NATO sokoldalúan tudott / tud felhasználni. Az „okos védelem”-koncepció szempontjából pedig a pápai C17-es repülőbázis teljesítményét kell elismerni, amely ugyan a stratégiai szállítás területén multinacionális megoldás, de Magyarország biztosítja a befogadó nemzeti támogatást.

Véleménye szerint melyik volt / melyek voltak az(ok) a terület(ek), ahol Magyarország változást remélt NATO-tagsága révén, de az nem, vagy nem teljes mértékben vált valóra?

A NATO-tagsággal kapcsolatos '90-es évekbeli politikai várakozások és viták mai szemmel rendkívül ismerethiányosak voltak, a pártok, a közvélemény-formálók, anti-NATO hívek inkább saját elvárásaikat, hitüket és félelmeiket fogalmazták meg, mint hogy valóságos érveket ütköztettek vagy vitáltak volna meg a szövetségi tagság kapcsán. A döntési pozícióban lévő politikai és kormányzati erőknek igazuk volt abban, hogy *a szövetségi tagság szavatolja a hosszú távú katonai biztonságot*. Bebizonyosodott az is, hogy a tagság nem jelenti a szuverenitás feladását, a NATO-ban szerzett politikai tapasztalatok jól jönnek egy másik integrációs szervezetben, az Európai Unióban is. Teljesen illuzórikusak voltak a NATO-tagság gazdagságra gyakorolt hatásaival kapcsolatos elvárások, mint ahogyan a szövetségi „katonai-ipari komplexum” sem tudta feltámasztani a magyar védelmi ipart. Végül „nem jött be” az a feltevés sem, hogy a NATO-tagsággal elsősorban a hadsereg nyer, és a kötelező katonai modernizáció rengeteg forrást von el más gazdasági és szociális területekről. Éppen ellenkezőleg: a NATO-tagságból az ország nyert, mert nagyobb katonai biztonságot ért el kisebb erőforrásokkal, és a Magyar Honvédség kiemelkedő nemzetközi szerepvállalása növelte a nemzet elismerését és megbecsülését.

Mit tekint a következő évek legnagyobb kihívásának Magyarország NATO-tagsága szempontjából?

A NATO 65 éves történeti fejlődésére egyfajta ciklikusság jellemző, ma is *történelmi fordulópont előtt áll: a műveleti NATO vélhetően készenléti NATO-vá alakul át*. Erről fog szólni a szeptemberi NATO csúcstalálkozó, ami várhatóan lezárja a robusztus békeműveletek korát. *Az irányváltás ugyanolyan paradigmátikus váltás lesz, mint a 2001. szeptember 11 utáni időszak*. A NATO az új koncepció elemeit („okos védelem”, összekapcsolt erők programja, közös high-tech fejlesztések) ugyanúgy „kiizzadja”, mint a múltban, kérdés, hogy a nemzetek a pénzügyi-gazdasági válság után hogyan tudnak alkalmazkodni az új stratégiához. Magyarország számára a legnagyobb kihívás az lesz, hogy a békeművelet-orientált egy évtizedes stratégiát, mechanizmusokat és beidegződéseket milyen gyorsan tudja „elhagyni”, és az új helyzetre egy új stratégiát kidolgozni. *Az új koncepciónak kezdeményezőnek* kell lenni a nemzetközi vállalatokban, fókuszolni kell a Smart defence programokra, priorizálni kell a hazai és nemzetközi kiképzést, fejleszteni kell a modern technológiai képességeket.

Személyesen Önnek mi a legmeghatározóbb élménye, emléke Magyarország NATO-tagságával kapcsolatban?

Egy meghatározó, folyamatos élményem van a NATO-val kapcsolatban, ez pedig az *állandó tanulás*. 20 éve kezdtem tanulni a szövetséget, és ma ugyanúgy tanulom, mint aktív koromban, hiszen a NATO Tanulmányok egyetemi tantárgy felelős oktatója vagyok. Az én „NATO-történetemben” is voltak kiemelkedő pillanatok, események, amikre szívesen emlékszem. Nagy élmény volt a brüsszeli csatlakozási ünnepség 1999 márciusában. Örömmel emlékszem vissza arra a sok-sok pozitív visszajelzésre, amit NATO tábornokként kaptam a nápolyi szolgálatom során a Magyar Honvédségről. A 78 napos légi háború során megtapasztaltam, hogy működik a NATO „háborús” üzemmódban. A legnagyobb élményem azonban az volt, amikor kétszer is képviselhettem hazámat és a honvédséget a NATO Katonai Bizottságban: először katonai képviselőként, majd vezérkari főnökként.

**Tálas Péter biztonságpolitikai szakértő,
az NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont igazgatója**

Mit tekint Magyarország 15 éves NATO-tagsága legfontosabb eredményeinek?

15 éves NATO-tagságunk legfontosabb eredményének egyértelműen a szövetség misszióiban való sikeres magyar részvételt tartom, továbbá azt, hogy a magyar védelmi szféra szereplői – a szakterület vezetőitől egészen a Magyar Honvédség szerződéses állományáig – napjainkra elsajátítottak egy olyan nemzetközi együttműködési kultúrát, amely más politikai területek és intézményi alrendszerek számára is jó példa lehet. Úgy tapasztalom, hogy a védelmi szférában kialakult, és egyre inkább átveszi már a középszintű irányítást is egy olyan szakembergárda, amely már a szövetségi együttműködésben szocializálódott, s amely nemcsak nyitott a stratégiai szemléletre és gondolkodásra, de elkötelezett is annak magyarországi meghonosítására és érvényesítésére. S erre felettébb szükség van egy olyan korban és világban, amikor a politika perspektívája gyakran csak választástól választásig tart.

Véleménye szerint mi volt a legjelentősebb probléma, mellyel Magyarország szembesült NATO-tagsága kapcsán?

A legnagyobb problémának azt tartottam és tartom ma is, hogy NATO-tagságunk nem oldotta meg a magyar védelmi szféra és Magyar Honvédség tartós alulfinanszírozottságának problémáját. A honvédelmi kiadások mértékének megszabásánál a hazai társadalom és a politikai elit egy jelentős része még ma is hajlamos a NATO-tagsággal egyszer és mindenkorra megoldottnak látni az ország biztonságát, a Magyar Honvédségre pedig úgy tekint, mint amelynek fenntartása és modernizációja a továbbiakban nem igényel különösebb pénzügyi erőfeszítéseket. Bár kutatóként tisztában vagyok azzal, hogy ez a szemlélet szorosan kapcsolódik a magyar társadalom gazdasági és szociális biztonságra fókuszáló biztonságfelfogásához és politikai elvárásaihoz – amit erőteljesen befolyásoltak az elmúlt több mint két évtized gazdasági válságai –, ez a tudás nem tud megértővé tenni az alulfinanszírozottság problémájával szemben.

Véleménye szerint milyen területeken tudta Magyarország a legnagyobb hatást gyakorolni a szövetségben?

A nemzetközi kapcsolatokban nincsenek csodák: Magyarország kis ország, korlátozott védelemre fordítható forrásokkal, s alapvetően ennek megfelelő hatást tud kifejteni a szövetségben belül is. Egy Magyarország nagyságrendű ország elsősorban azzal képes hatást gyakorolni, hogy képviselői jelen vannak a világ legerősebb politikai és katonai szövetségének döntéshozói körében, s a tárgyalóasztalnál bármely más szövetséges országgal egyenrangúan jelenítheti meg érdekeit és a magyar álláspontot. Tény ugyanakkor, hogy a hatásgyakorlás a NATO-n belül is együtt jár a „láthatósággal” – s az látható, aki teljesít. Magyarország tehát miként eddig, a következő években is a komoly szövetséges szerepvállalással tud hatást gyakorolni, legyen szó szükség esetén válságkezelő vagy kollektív védelmi műveletről, vagy a szövetség számára szükséges katonai képességek fejlesztésében vállalt szerepről. Azt gondolom ugyanakkor, hogy az olyan regionális, többnemzeti képességfejlesztési kezdeményezések, mint a visegrádi négyek, vagy a Közép-európai Védelmi Kezdeményezés (CEDI) felértékelheti hazánkat azon országokhoz képest, amelyek kizárólag a szövetség nagyhatalmaival való együttműködésre koncentrálnak.

Véleménye szerint melyik volt / melyek voltak az(ok) a terület(ek), ahol Magyarország változást remélt NATO-tagsága révén, de az nem, vagy nem teljes mértékben vált valóra?

Mivel nem vagyok politikus, nem tudom felmérni, hogy Magyarország mely területen találkozott be nem teljesült reményekkel. Kutatóként és szakértőként azonban több olyan dolgot is fel tudok sorolni, ahol magam komolyabb változásra számítottam, de csalatkoznom kellett. Egyrészt azt reméltem, hogy a magyar társadalomban erőteljesebben tudatosul, hogy a NATO-nak Magyarország lett a tagja, s nem csupán a Magyar Honvédség vagy a honvédelmi tárca. Azt gondoltam például, hogy az egyéb szaktárcák és a civil szféra – hasonlóan több európai állam gyakorlatához – sokkal jobban bevonódik a nemzetközi missziós tevékenységbe, hogy ez nem csupán „a katonák huncutsága” marad; hogy a politikai elit nagyobb érdeklődést tanúsít a biztonság- és védelempolitikai ismeretek iránt, már csak döntései megalapozottságának érdekében is. Nem így történt: a civil szaktárcák és civil szféra – néhány segélyszervezettől eltekintve – távol maradtak a Magyar Honvédség missziós tevékenységétől, a politikai elit tagjai pedig a védelmi szféra szakpolitikusaikra delegálták a döntéseket. Ez is egy járható út, de így szerintem nehezebben válik társadalmi üggyé a honvédelem.

Mit tekint a következő évek legnagyobb kihívásának Magyarország NATO-tagsága szempontjából?

Mivel az európai haderőkhöz hasonlóan a szövetség missziói a Magyar Honvédség számára is meghatározóak voltak modernizációja szempontjából, a legnagyobb kihívásnak azt tartom, hogy miként tudjuk feldolgozni és tartósan adaptálni az itt felhalmozott tapasztalatokat, miként tudjuk megőrizni a missziók során kialakított képességeket, illetve fenntartani a honvédség modernizációjának folyamatát a 2014 – vagyis a nagy és robusztus stabilizáló missziók lezárulása – utáni, tartósan ígérekző időszakban. A modernizáció ugyanis az ilyen időszakokban döntően a nemzeti képességfejlesztés útján valósulhat csak meg, amelyet jól kiegészíthet a korábban jelzett többnemzeti együttműködés. Azonban mindkettőnek jól ismertek a problematikus pontjai. Míg a nemzeti képességfejlesztés szűk keresztmetszeti pontja – ahogy az elmúlt 25 évben is – a Magyar Honvédség számára szükséges modernizációs források biztosításának elmaradása lehet, a többnemzeti együttműködés előtt leginkább társadalmi-politikai nehézségeket látok.

Személyesen Önnek mi a legmeghatározóbb élménye, emléke Magyarország NATO-tagságával kapcsolatban?

Szakértőként természetesen egy szakmai élmény: 2009 szeptemberében a Stratégiai Védelmi Kutatóintézet képviseletében Varga Gergely kollégámmal előadást tarthattunk és konzultációt folytathattunk a NATO Katonai Bizottságának tagjaival az új NATO-stratégia előkészítésének folyamata során. Mivel meggyőződésem, hogy az olyan kutatóközpontokat és kollektívákat, mint a miénk, a szakpolitikai vezetőknek „döntés-előkészítő” szerepre érdemes, sőt kell használniuk, az ilyen és ehhez hasonló alkalmak azok, amikor azt érezzük, hogy hatást tudunk gyakorolni a folyamatokra. A visszajelzések alapján persze tisztában vagyok azzal, hogy a szélesebb közvélemény érdekesebbnek tartja azt, amikor a médiában értelmezzük és értékelünk valamilyen biztonságpolitikai eseményt, de számunkra a valódi „élményt” és a sikert az jelenti, ha szakmai véleményünket a döntéshozatal korai fázisában is kikérik.

TIZENÖT ÉV – TIZENÖT HANG
1999 – 2014
MAGYARORSZÁG A NATO TAGJA
INTERJÚKÖTET

Csiki Tamás

Varga Gergely

Wagner Péter

Apáti Zoltán

Rábai Zsolt

Szönyegi János

Erdős André

Sztáray Péter

Bali József

Magyarics Tamás

Siklósi Péter

Martonyi János

Hende Csaba

Szenes Zoltán

Tálas Péter

BORÍTÓT TERVEZTE:

Nemesszeghy Réka

SZERKESZTETTE:

Berzsenyi Dániel

Csiki Tamás